

„Megtisztítottuk a terepet”

1. Mottó:

„Mi, a rendszerváltó nemzedék megtisztítottuk a terepet a bozótól, de a tisztást otthonossá tenni már az önök dolga...”

/Orbán Viktor 2014. szeptember 7-én, a debreceni egyetemi évnyitón/

2. Mottó:

Túl hosszú szavak

Szólnak a közéletről.

Rólad rövidek.

/Vörös István: Kishaikuk. ÉS, aug. 22./

Magyar gazdaság, társadalom és politika 2014. harmadik negyedében

Készítette: Petschnig Mária Zita és Kéri László

Budapest, 2014. október 4.

Tartalom

1. Kormányzás a választások után.....	3
2. Egy kevésbé várt konfliktus nyári története.....	4
3. További kormányzati döntések a harmadik negyedévben.....	9
3.1. Szabadságtéri végjáték.....	10
3.2. Pávatánc a reklámadó körül.....	12
3.3. Az alkotmánybíráskodás végnapjai.....	15
3.4. Útvesztés a norvég erdőben.....	16
4. 2014 kitüntetett gazdasági sikerei és annak háttere.....	18
4.1. Gazdasági növekedés.....	18
4.2. Beruházások.....	22
4.3. Fogyasztói áralakulás.....	26
5. Az E.on gázcégek megvásárlásának története.....	29
5.1. A tranzakció története.....	29
5.2. Kormányzati magyarázatok és azok cáfolata.....	38
5.3. Érdekek és érdekeltségek – mérlegre téve.....	39
6. A Magyar Nemzeti Bank unortodox döntései.....	43
6.1. Kamatpolitika.....	43
6.2. Növekedési Hitelprogram.....	44
6.3. Az MNB befektetési banki elképzelése: a „rossz bank” felállítása.....	44
6.4. Az MNB költségvetési szerepvállalása.....	45
7. Állami szerepvállalás erősödése a bankrendszerben.....	48
8. Devizahitelek „megmentése”.....	49
9. „Eljön a mi időnk...” – nyári kormányfő-show.....	54
10. Baloldali helykereső mozgások.....	66
11. Rövid zárszó és köztes összegzés.....	72

2014 nyarán/kora őszén a belpolitikai folyamatokat alapjaiban határozta meg az a tény, hogy alig két hónappal hagytuk magunk mögött a legutolsó általános, és hat héttel az uniós választásokat. Mind a kettő meggyőző és egyértelmű Fidesz-győzelemmel járt. Ennek következtében nem lehet meglepő, ha az elmúlt időszakot elemzők figyelme mindenekelőtt arra terjedt ki: mi az, ami folytatódik a megelőző négy év kormányzati gyakorlatából, s mi az, ami újdonság lesz. A gazdasági folyamatokra tekintve némileg másképpen érdemes a fő vizsgálati szempontokat felvenni. Az év elején számos jelét lehetett annak látni, mintha a magyar gazdaság - nyolc év után – végre tartós növekedési pályára tudott volna állni. Még a szűkebb szakemberi garnitúra köreiből is vita volt azonban arról, hogy ez a kedvező fordulat vajon egyszeri/politikai beavatkozásoknak volt köszönhető, avagy tényleg egy új, ígéretes pálya első, bevezető szakaszának tekinthető.

E röviden vázolt vizsgálódási szempontok nagyjából meg is határozták e mostani krónika szerkezetének formálását. **Először** áttekintjük a kormányzati tevékenység első száz napjának kulcspontjait és feszültség-zónáit. **Majd** aprólékosan végigvesszük a gazdaság helyzetét leginkább meghatározó (részben ünnepezt, részben lebecsült) tényezők alakulását. Igaz, hogy az E.ON gázüzletág eladására egy évvel korábban került sor, de dokumentumai most augusztusban lettek elérhetőek, s mivel rendkívül sokat mondók, nyomon követjük az adásvétel részleteit is. A nem kis visszhangot kiváltott Nemzeti Banki ötletelésekről is meg kell emlékeznünk, mint az unortodoxsá váló monetáris politika bizonyítékairól. S a gazdasági blokk végén foglalkozunk a devizahitelek megmentésének legújabb stációival. **A későbbiekben** egy önálló fejezetben mutatjuk be a nyári kormányfői aktivitást, s az ezt követő, páratlanul gazdag hazai és nemzetközi visszhangot. **Ezt követően** - pillanatokkal az őszi önkormányzati megmérettetés előtt - körképet adunk a szétesni látszó ellenzék helyzetéről. **Végül**, néhány oldalon megkíséreljük összefoglalni az olyan legelső, általános elemzések tanulságait, amelyek már az Új rendszer körvonalait próbálják megrajzolni. /Korábbi krónikáinkhoz képest annyi a változás, hogy ezúttal három-négy részletkérdést szinte esettanulmány-mélységekben is feldolgoztunk, mert ezeket az „ügyeket” erre is érdemesnek tartottuk./

1. Kormányzás a választások után

Előző összegzőnkben már részleteztük azokat a mellék-körülményeket, amelyek következtében a harmadik Orbán-kormány meglepően késlekedve alakult meg, s utaltunk

azokra az esetleges szerkezeti változásokra, amelyeknek hosszabb távon is ható következményei lehetnek. Korábbi megfigyeléseinkhez negyedév elteltével annyi megjegyezni való akad, hogy a lassan felálló kormányzat az első száznapi működése során megdöbentően ellentmondásos teljesítményt nyújtott.

Egyfelől azért, mert a működésének keretei továbbra is hektikusak maradtak, a végleges szervezeti felállást folyamatosan keresztbe verte az állandósuló személycserék szokatlanul nagy mélységű gyakorlata. A legtöbb minisztérium kénytelen volt belsőleg többször is átalakulni, mert a vezetői szinteken tapasztalható cserék hullámai meghaladták a választások után megszokottakat. Ami azért is meglepő, hiszen ugyanazon politikai erő kapta meg a további kormányzati felhatalmazást. (A lehetséges magyarázatok körére a későbbiekben még visszatérünk.)

Másfelől viszont azért, mert az átalakítások mögött a még ki sem formálódott kabinet meglepően sok fronton nyitott offenzív jellegű, olykor kifejezetten támadó jellegű politikát. Legnagyobb port felvert döntéseikkel a későbbiekben több szempontból és elkülönített keretek között fogunk részletekbe menően is törődni. Ezen a helyen csak jelezni tudjuk: szinte még meg sem alakult az új kabinet, de már döntésre kívánta vinni a fél éve húzódó Szabadság téri szobor-ügyet, egyik első dolguk volt az őszi önkormányzati választások előtt a fővárosra vonatkozó szabályok átírása, megállás nélkül folytatták az ú.n „norvég háborút”, nekiugrottak a média szinte teljes felületének. Ez utóbbiról eleinte azt lehetett hinni, hogy csupán a régen megutált RTL-nek szólna az akció, ám heteken belül kiderült, hogy ennél jóval nagyobb a tét: az egész médiapiac, valamint a reklám-bevételek teljes piacának alapvető átszabásáról lenne szó. S a devizahitelek újbóli - mondhatni: folyamatos - megmentésért kifejtett kormányzati aktivitás is újabb és újabb, nem kevésbé meglepő állomásaihoz érkezett.

2. Egy kevésbé várt konfliktus nyári története

A kormányzati aktivitás sokakat meglepett, miként a személycserék váratlan gyakorisága is. A szaksajtóban lábra is kapott számos elmélet, mi lehet vajon e fordulat mozgatója? Az egyik magyarázat szerint Orbán Viktor azt szerette volna mindenkivel érzékeltetni, hogy nincsenek bérelt helyek, mindenkinek újra ki kell érdemelnie a további aktív részvétel lehetőségét. (Ennek finomabb magyarázata szerint az eltelt négy év arra éppen elegendő lehetett, hogy a kormányzati apparátusokban túlzottan sokan érezhessék magukat stabilan beágyazottnak

ahhoz, hogy a későbbiekben különleges erőfeszítések produkálása lenne tőlük várható. Nem kizárt, hogy ebben a megfontolásban valóban található jó néhány olyan elem, amelyet tényleg érdemes szem előtt tartani. Főleg olyan rendszerben, amelynek mindennapi működésében a személyes lojalitás minden egyéb szempontnál erőteljesebben esik latba.)

Az idő teltével azonban elkezdődött egy egészen másfajta spekuláció is. A nagyfokú személycserék mögött az elemző/megfigyelő ész megpróbált értelmes és azonosítható személyi kötődéseket felfedni. Ami azt illeti, volt mit. Az elbocsájtottak között - kezdve a miniszteri szinttől egészen a sofőrökig - túlságosan is sokakat lehetett úgy azonosítani, mint akiket egyértelmű kötelékek fűznek a Simicska-birodalom szerteágazó kapcsolatrendszeréhez. Nem meglepetés, ha az idei nyár második felének belpolitikai szenzációját a /vélt/vagy valós?/ Orbán-Simicska- háború taglalása jelentette. Az előző négy év során összesen nem jelent meg annyi elemzés a Fidesz-vezérkar legbelső/legszűkebb holdudvarának mindennapos konfliktusairól, mint amennyit minderről július vége – szeptember közepe között (alig hat hét során) olvashattunk. A fejezet végén majd igyekezni fogunk e témakör valamennyi fontos írását felsorolni, de már most szeretnénk jelezni, hogy e „háború” részleteinek taglalásában az on-line fórumok összehasonlíthatatlanul aktívabbak voltak, mint a hagyományos, nyomtatott média. Pedig... Ők is kitétek magukért. A hazai minőségi média legszínvonalasabb termékei igyekeztek tartani a versenyt, s a Figyelőtől a HVG-ig, a Magyra Narancstól a Népszabadságig szokatlanul nagy terjedelmű helyzetjelentésekben igyekeztek hírt adni e furcsa háború minden elképzelhető részletéről.

Talán... túlságosan is nagy igyekezettel. Ahhoz képest, hogy a Fideszt az elmúlt két évtizedben leginkább az különböztette meg többi riválisától, hogy roppant nagy fegyelemmel tudta lokalizálni/uralni/korlátozni a belső viták nyilvánosságra kerülését. Nos, ehhez képest e sorok írója számára több mint gyanút keltő a hirtelen keletkezett 'nyilvánosság' olyan ügyekről, amelyek valóságos állásáról legfeljebb két-három embernek lehet igazi képe.

A korábbi harminc éves kötődéseket valamelyest ismerve azt merném mondani, hogy az Orbán-Simicska-háborút csak abban az esetben lehetett ennyire felkapni, ha kettőjük közül valamelyiküknek ez valamiért elsőrendűen fontos érdekévé vált. Vagy – mind a kettőjüknek. Jelenleg e küzdelemnek talán a közepe táján járhatunk, s fogalmunk sem lehet arról, hogy mi lesz még ebből. Nyom nélkül múlik el? Kiegyeznek csöndben, de ennek részleteit nem kötik majd a nyilvánosság orrára? Esetleg, tényleg valamelyikük vereségével/visszavonulásával

végződik a csata? Október elején mindezt még nem látni, azt viszont igen, hogy mi történt eddig? Vegyük számba a harc komolyságára utaló jeleket:

- A kormányzati átalakítás során szembetűnően lekapcsolták a Simicska-érdekkörhöz tartozó emberek többségét, Némethnéől Győri Tiborig - és ez a sor igencsak hosszadalmas.

- Az újonnan kinevezettek között többen is olyan lépéseket tettek, amelyek egyértelműen a Simicska-csoport érdekeit sértették. Különösen Seszták Miklósról, az új fejlesztési miniszterről mondható el ez.

- Nem meglepő módon lejárató kampány kezdődött az új fejlesztési miniszter ellen, amiből kivette a részét a jobboldali/kormányközeli sajtó is.

- A reklámadó bevezetésének ötletét néhány napig lehetett csak az RTL elleni külön hadjáratnak betudni, ám akik számolni kezdtek, azok meglepetéssel nyugtázhatták, hogy e törvénynek legalább annyira lesznek vesztesei Simicska Lajos kivételezett cégei is.

- S ha e gyanú nem lett volna kellően megalapozott, akkor ennek megerősítésében éppen a Magyar Nemzet, valamint a HírTV váratlanul kormányt bíráló fordulatai kellő érvekkel szolgálhattak.

- Talán már nem is okozott meglepetést, mert egészen nyilvánvaló fenyegető jellegű kormányzati ötletként hangzott el az útépítő cégek profitjának visszamenőleges és kíméletlen megadóztatása. Ennek megcélzott alanyait nem kellett sokáig keresgetni.

- Némileg ehhez kapcsolható ötletnek tetszett a nagybirtokoktól való uniós támogatás megcsapolásának javaslata is, bár... ez nemcsak a Simicska-kört érintené kellemetlenül, hanem pl. Csányi Sándort és még sok más szövetségesnek tartott földtulajdonost is.

- Végül, a tervezett NKÜ felállítása egyértelműen azzal a „veszéllyel „fenyegetett, hogy az államtól várható, sok-sokmilliárdos reklám-megrendeléseket ezek után egy egészen új érdekkör, mégpedig Habony Árpád holdudvara fogja centralizálni. S ezzel véget érhet az a nagyszerű, éveken át megnyugtatóan bejáratott eljárás, minek jegyében a Simicska-cégek – megbízható közvetítőik útján - zavartalanul adhattak maguknak kizárólagos állami megrendeléseket.

Ha végigtekintünk ezen a vázlatos listán, akkor is szembe tűnik, hogy összességükben évente is mintegy százmilliárdos nagyságrendű pénz sorsáról lehet szó. Ennyiért már valóban

érdeemes összeveszni. Na, de mi lehet a háborúskodás igazi oka, ha éveken át nagyon is gördülékenyen működött ez a modell? Miután ilyen jellegű konfliktusokban a lehető legritkábban szokták szóba hozni az igazi okokat, ezért mi is beérjük a nyárvégi minőségi sajtó legkülönbözőbb magyarázatainak csoportosításával:

- Lajos elszemtelenedett és beleszólt olyan hatalmi kérdésekbe is, amelyek eldöntését a kormányfő szeretné önmaga kizárólagos jogkörének fenntartani. (Szerintünk ez csak némileg hihető magyarázat. Több mint harminc éven keresztül nagyon pontosan begyakorolhatták egymás között a lehető legkényesebb helyzetekben történő szereposztásokat, miért pont most ne tudnák a megoldást? Ez a verzió a sajtónak termelt, vég nélküli csócsálásra előállított, kormányzati termék.)
- Felnőtt Viktor környékén az elmúlt négy év során egy olyan szűk csapat, amely úgy véli, hogy sokkal hatékonyabban tudná a SL által kiépített hálót és birodalmat működtetni. (Úgy gondoljuk, hogy ebben a magyarázatban sok igazság rejlik. Az elmúlt évek során a kormányfő körül láthatóan egyre nagyobb befolyásra tett szert egy olyan személyi háló, amelynek az égvilágon semmiféle köze nincs az egykori Fideszhez, hanem csak a hatalom szeretetéhez.)
- Az új korszakban a média-befolyás és -ellenőrzés sokkal fontosabb politikai eszköztár lesz annál, mint az itt kitermelhető profit szempontja. S eme új funkció működtetése sokkal eredményesebben remélhető azoktól, akiknek egyetlen érzéke/tudása/hajlama ehhez a szférához kötődik. (Azt hisszük, ez is komolyan vehető magyarázat. A kormányfő körüli Habony/Vajna/Lázár/Rogán-csoportosulásnak láthatóan egészen másféle elképzelései, prioritásai vannak, mint amelyeket Simicska és társai jelenítenek meg.)
- A hazai top-milliárdos leosztásban érlelődik egy nagyon is komoly és konfliktusokkal teli generációváltás. Az elmúlt években felnőtt és saját jogon is kiváló hálóteremtő-képességgel rendelkezik az a generáció, amelyben a meghatározó tagok ma már: Spéder/Garancsi/Hernádi/Witting/Vojnits (esetleg még... Lantos Csaba..?), és Orbán Viktor nagyon pontosan érzékeli/érezte ennek a feltörekvő csoportosulásnak a kivételes jelentőségét. S ha azt szeretné, hogy rendszerteremtő mániájának hosszabbtávon is stabil gazdasági háttere legyen, akkor elemi érdeke minden lehetséges politikai/kormányzati eszközzel ezt a generáció-váltást elősegíteni. (Az a

véleményünk, hogy ez a magyarázat járhat legközelebb a szociológiai valósághoz. (Megtoldva még a mindjárt következő megfontolással.)

- A következő öt-tíz évben részben a paksi beruházásból, részben pedig az uniós ezermilliárdokból adódóan óriási pénzüsszegek sorsáról fognak szűk körökben dönteni. Akit kihagynak, az elképzelhetetlen vagyonokról mondhat le, s fordítva: meg lehet majd gazdagodni száz évekre előre. Ezért már érdemes lesz még házon belül is élet-halál-harcokat folytatni.
- Ezeket a viszonyokat jó ideig belülről kiválóan ismerő barátom fél évvel ezelőtt azt mondta nekem: „*csak arra figyelj, hova áll majd Sándor...?*” Na, ez a Sándor nem más, mint Csányi Sándor, aki ebben a küzdelemben eleddig ironikus megjegyzéseivel illette mind a két oldal főszereplőit. Meglehet, ő ezt is megteheti. Én viszont azt hiszem, ez a kérdés is eldőlt azzal, hogy az új háló szövésének és masterplanjának kivitelezését egy olyan nagy rutinú, nemzetközi tapasztalatokkal is jól felvértezett személyre bízta, mint amilyen Hernádi Zsolt. És akkor azt is tudhatjuk: hol állhat most Csányi Sándor? A győztesek oldalán... mint mindig...

X-X X-X X-X X-X-X

Ezt a hosszadalmas kitérőt kénytelenek voltunk megtenni, részben azért, mert az elmúlt negyedévek valóban ez a küzdelem jelenthette a legfontosabb belpolitikai eseménysorozatát. Részben meg azért, mert az elemzői had éppen olyan vehemenciával vetette magát rá erre az „ügyre”, mint a szakújságírás legkiválóbbjainak csapata. További részletezés helyett álljon itt inkább egy viszonylag bőséges forrás-megjelölés:

Orbán és Simicska...Egy álháború áldokumentumai:

http://hvg.hu/itthon/201432_sesztakugy_belhaboru_a_jobboldalon_ugyvedi

<http://444.hu/2014/09/01/uj-klan-lep-simicska-lajos-helyebe-mikor-veget-er-a-csatajuk-orbannal/>

http://hvg.hu/itthon/20140827_Orban_olyat_venne_el_Simicskatol_amit_meg

http://hvg.hu/itthon/20140829_Fidesz_vita_Kover_Lazar_Habony

http://hvg.hu/itthon/20140903_Orban_Viktor_vizio_kormany_kaosz

http://varanus.blog.hu/2014/09/02/tulelni_simicskat

http://hafr.blog.hu/2014/09/12/folytatodik_a_szabadsagunk_szukulese_es_senkit_sem_erdekel?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201409http://varanus.blog.hu/2014/09/02/tulelni_simicskat

http://hvg.hu/itthon/20140915_Egyszerre_lovi_Simicskat_es_az_RTLt_Laza#utm_source=hvg_daily&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2014_09_15&type-id=HvgDaily&user-id=4256870A&utm_content=top

http://hvg.hu/velemeney/20140919_Seres_Orban_Simicska_es_a_putyini_logika

http://hvg.hu/itthon/20140924_Simicska_csapata_haboruba_megy#utm_source=hvg_weekly&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2014_09_24&type-id=HvgWeekly&user-id=4256870A&utm_content=normal

További írások:

Lajos már ki van fizetve... Figyelő, aug. 21.

Simicska átcsoportosít. Benne a tévében? HVG. aug. 30.

Tamás Ervin: Vezérsel. Nsz. szept. 13.

A Fidesz túsza. Mozgásban a jobboldali sajtótérfél. MNcs. szept. 18.

Csak egy maradhat talpon. Orbán vs Simicska. MNcs. szept. 14.

Többfrontos médiaháború. Kiéneklük a szájából a sajtót. HVG. szept. 20.

3. További kormányzati döntések a harmadik negyedében

A nyári hónapok átalakítási folyamatai a legkevésbé sem akadályozták meg a végrehajtó hatalmat abban, hogy bele ne kezdjenek számos olyan döntési folyamatba, amelyek fogadtatása - eleve tudhatóan - konfliktusok tömegével jár együtt. Talán ez is lehetett a cél, mert lehetséges, hogy e sokrétű és nagyfokú – többnyire meglehetősen kockázatos – aktivitás eleve számított a választások után törvényszerűen kialakuló apátia, kollektív figyelemhiány áldásos hatásaival. Ebbéli gyanúkat arra alapozzuk, hogy egymás mellett, párhuzamosan belekezdtek több olyan konfliktusos játszmába, amelyek mindegyike külön-külön is ritkaságszámba menő kockázatokkal jár. Járna, ha lenne ellenzék, ellenőrző média, kritikus közvélemény. De nyáridőben, focivébeteiben, választások után alig akad ember, akit még lázba hozna bármiféle politikai eredetű botrány.

A június végétől október elejéig tartó –mintegy száz nap – tengernyi eseményei közül kiemelünk néhány olyan kérdéskört, amelyeket egyfelől nagyon is jellemző karakterűeknek gondolunk. Olyanoknak, amelyek intézésében megfelelően kirajzolódnak a legújabb Fidesz-korszak meghatározó jegyei. Másfelől olyan kérdéseknek/ügyeknek tarthatók, amelyeknek a

későbbiekben is lehetnek még jelentős következményei. A szóba hozandó „ügyek „némelyike (a szoborállítási, a reklámadó, az AB sorsa, valamint a civilek elleni küzdelem) eleve a politikai folyamatok közé tartoznak, ezért mindjárt be is mutatjuk a részleteiket. Más részük viszont sokkal szorosabban tapad a gazdasági folyamatokhoz, ezért e kérdések elemzésére majd a tanulmány következő nagyobb – a gazdasági - blokkja keretében kerítünk sort. (Devizahitelek sorsa, MNB-problémák, valamint az E.on gázüzletág megvásárlása). *Az összegző legvégén, az utószóban próbálunk körvonalazni olyan következtetéseket, amelyek valamennyi ügy közös tanulságainak tekinthetőek.*

3.1. Szabadság téri végjáték

Előző negyedéves krónikánkban szokatlan részletességgel emlékeztünk meg a 2014-es évet a kezdetek óta végigkísérő, s megítélésünk szerint jéghideg cinizmussal kitervelt, alapjaiban is dezorientációs célokat szolgáló szoborállítási botránysorozat első hat hónapjáról. Akkori krónikánkat a következő sejtetéssel fejeztük be:

„Krónikánk megírásának napjaiban mély csönd van a lehetséges, s már többször is elhalasztott avatási időpontról. Nagy a gyanúnk, hogy a nyári szabadságok-teremtette távollét, valamint a figyelem törvényszerű alábbhagyása nyomán meglepetés-szerűen lesz készen az emlékmű, valószínűleg még a nyáron. S az avatás is ugyanolyan kész tények elé állítási logikával zajlik majd, mint ahogyan ez a Kossuth tér eredeti állapotának visszaállításakor történt. Lesz még bőven meglepetés...” – írtuk július első napjaiban. Azt azonban nem gondoltuk, hogy alig két hét múlva, július 19-én, szombatról vasárnapra virradó éjszakán, titokban, mindenféle ceremóniát mellőzve felállítják a szobrot. Éjjel, erős hatósági biztosítás közepette. S felkészülvén a várható harag és tiltakozás hullámaira. Merthogy másnap reggel már szokatlan méretű rendőri erősítés, tíz csapatszállító busz által odahordott rendfenntartó közeg védte a várható tiltakozóktól a büszke emlékművet. A következő napokban megszólaló Orbán Viktor, Lázár János nemcsak, hogy megvédték művüket, de büszkéek is voltak rá. Igaz, a felállítás módját és stílusát nem emlegették, pedig mindenki tisztában volt azzal, hogy ezt az éjszakai/hatósági/meglepetésszerű megoldást azért választották, mert a minimumra akarták csökkenteni a várható hazai és nemzetközi médiavisszhangot. Továbbá azért, hogy megmutassák: bárki bármit is gondol, végső soron a kormányzati akarat fog érvényesülni. Érvényesült is, a módjáról pedig előbb-utóbb úgyis mindenki meg fog feledkezni.

Az utótörténet olyan lett, amilyenek előre elgondoltuk. Egy ideig tartottak még a demonstrációk, de lehetett sejteni, hogy a nyár meg az idő múlása ezeket is el fogja lassan tüntetni. Kétféle szerveződés is igyekezett folyamatosan fenntartani a tiltakozás hangjait. Az egyik a „Szabadság színpad” volt, amely a korábbi tüntető csoportok aktivitását próbálta meg koordinálni és fenntartani. A másik, az „Eleven emlékmű”- elnevezést viselő kezdeményezés, amely igencsak összetett és érdekes megmozdulássá formálódott át. Egyfelől szabadon hordhatta mindenki oda a maga privát fájdalmait, tragédiáit megjelenítő tárgyakat, amelyekből idővel hihetetlenül érdekes installációs mező fejlődött ki. Másfelől pedig személyes elbeszélések, újból meg- és átélt magántörténelmek elevenedtek meg a változó méretű, intenzitású közönség előtt, s ezzel megteremtették egy olyan nyilvános emlékezetkultúra alapjait is, amelynek hazánkban eddig nem sok előzménye volt. Az emlékművet azóta is különböző méretű biztonsági/készültségi csoportok próbálják védeni, s már csak az érdeklődő külföldi turisták számára kell újra meg újra elmesélni: mi is az igazi gond ezzel a szoborral.

A legutóbbi két hónap során érthető módon szaporodtak meg az *emlékműhöz, a felállításához kapcsolódó, szélesebb kereteket kereső értelmezési kísérletek*. E nagyszámú kísérletből egy–egy mondat erejéig felidézünk négy, egymástól meglehetősen távol eső, ám egymást valahol bizarr módon kiegészítő értelmezéseket.

1. *György Péter* alapos és eredendően mentalitás-történeti esszé keretében írta meg, hogy ez az emlékmű szervesen illeszkedik abba a neonacionalista kísérletbe, amelyben az Orbán-kormány megpróbálja átalakítani a magyar nemzet Múltképét. Ebben az értelemben szerves darabja mindama építkezéseknek, amely a Terror Háza, a Veritas Intézet s más, történelemkép-formáló igyekezetekkel egyetemben egy hazug nemzetkép elfogadtatására tesz folyamatos kísérletet. (*Az illúzió és a traumatikus realizmus. ÉS. aug. 22.*)

2. *Kőbányai János* a György Péter vázolta tág keretet leszűkíti, szerinte az emlékmű indirekt módon erősíti meg, amit korábban sem akart és nem tudott vállalni: „...A Szabadság téri installáció azt szögezi le, hogy a magyar társadalom nem tud elkövetői szerepéről a magyar holokausztban. A kerek évfordulón is ünnepélyesen megerősítvén válaszát – a szó elszáll, az emlékmű itt marad – a főként az áldozati oldalról jelentkező, magába nézést elváró igényre.,, (*A váltás szomorúsága. ÉS. szept. 19.*)

3. *Paár Ádám* érdekes történelmi áttekintésében mutatja ki, hogy Magyarországon 1867 óta - több mint másfél évszázada... - folyik a harc a mindenkori „nemzetépítő

kormányok” nemzeti közösséget köztereken megörökíteni akaró erőfeszítései, s a mindenkori kisebbségek vétókráciái között. Ez utóbbiak mindig is azt sérelmezik, hogy a megálmodni kívánt „nemzetteremtés” szimbolikája a kisebbségi identitások kitakarása révén szeretne megvalósulni. Most is ez történik... (*Nemzetszobrászat. Nsz. aug.6.*)

4. S végül, nem mellőzhető a legautentikusabb értelmezés sem. *Orbán Viktor* – érezvén a hivatalos szoboravatás elmaradása miatti hiányérzetet a felállítás után egy nappal hivatalos közleményben védte meg a művet, amely szerinte „*a magyar nemzetnek a szabadság elvesztése miatti fájdalmát hivatott kifejezni.*” Nincs ebben szó semmiféle holokausztról, hanem arról, hogy 1944.március 19. és 1991 között szünet nélkül megszállt, függetlenségünket elvesztett nemzet voltunk. (Magyarán, az új Alaptörvény preambulumának szellemiségét fejezi ki ez az emlékmű... Miről is vitatkoztok akkor ti itt...?) A nyilatkozat szövege itt olvasható:

http://www.miniszterelnok.hu/cikk/orban_viktor_miniszterelnok_nyilatkozata20140721

3.2. Pávatánc a reklámadó körül

Előző krónikánkban elkezdjük bemutatni az akkor még csak kibontakozó félben lévő, újabb médiaháború kezdeti lépéseit. A választások utáni első hetekben sokáig úgy tűnt, mintha mindez csak Lázár János erőfitogtatása, illetve a vele szemben lévő csoportok megbuktatási kísérlete lenne. Eme küzdelem első – és sokáig egyetlen – áldozatának az Origo.hu látszott. Aztán, teltek a hetek, s kiderült, hogy ezúttal sokkal rafináltabb nyomulásról lesz szó. Netán olyan új médiapolicyról, amelynek a nyár elején csak a kezdőrúgásait láthattuk.

Június elején megtudhattuk az új reklámadó-tervezetből, hogy ennek elsőszámú feladata az RTL-csoport magas profitjának olyan jelentős megnyirbálása lesz, amely a legnézettebb hazai tévécsatornát egy-két éven belül veszteségessé teheti. El is kezdődtek a találgatások, miszerint a szándékolt tönkretétel legfeljebb az első lépés lenne a későbbi kivásárlásához. Ám az év eleje óta lényegében kormány közeli kezekbe került a TV 2, azaz a konkurencia, ami viszont a legkevésbé sem képes hasonló profitot termelni...(Miért is nem?) E szembetűnő ellentmondásra nem oly soká világosság derült, mert a többször is módosított reklámadó-javaslat a végső formájában hirtelen abszorbeált egy olyan megoldást, aminek következtében – micsoda figyelmesség ez... - a TV 2-csatornát tehermentesítette a reklámadó befizetésének rémétől. Csakhogy. A Tv 2 fölötti informális

uralom, mintha komoly tétjévé vált volna a már ismertetett Simicska-Orbán-háborúskodásnak is.

Ezen a ponton kezdett igazán izgalmas játszmává kerekedni az eredetileg pitiáner bosszútörténet. Merthogy nemcsak az RTL, hanem a Magyar Nemzet, meg a Hír tévé is - az új szabályozásnak köszönhetően - sokmilliárdos terhet kaphat a nyakába. E megvilágosodásnak érdekes következményei lettek. A nyár végétől már nemcsak az RTL Híradója kezdett el több gondot felfedezni a kormány körül tüsténkedő alakok eddigi sötét ügyeiben, hanem a korábbi kormányzati médiatámasz is. S ezen belül is különösen a Simicska-érdekeltségű orgánumok váltak kritikussá. A kép teljességéhez hozzátartozik egy új csúcsszervezetnek, a Nemzeti Kommunikáció Ügynökségnek a felállítása is. /NKÜ/ Eleddig az állami megrendeléseket a médiapiacra az egyértelműen Simicska-közeli központok osztották szét - a szintén ide tartozó cégek számára. Ezt a zárt kört bontja meg radikálisan az NKÜ felállítása azzal, hogy egészen hihetetlen módon centralizálja, közvetlen kormányzati irányítás alá veszi lényegében az egész médiapiaci finanszírozást. (Nem kis pénzről, évente kb. 50 md forintról lenen szó.) Eleinte volt még arról némi vita, hol helyezték el ennek a különleges szervezetnek a kormányzati felügyeletét. S aztán – nem fogják elhinni – megszületett az ideális megoldás: naná, hogy ezt is közvetlenül Lázár János fogja felügyelni és irányítani...

A további részletekbe nem merülnénk el, mert a lényeg érzékeltetéséhez talán ennyi összefoglalás is elegendő: a Fidesz hosszadalmas és kanyargós médiapolitikájában 2014 nyarán vadonatúj fejezet kezdődött el. 2010 után a média körüli szervezeti, irányítási és jogi környezetet alakították át a kormányzásnak tetsző elvek és megoldások jegyében. Az újabb választási győzelem utáni időszakban viszont úgy ítélték meg, hogy ez a megoldás sem lehet kellően bebiztosított. Ezért határozottan tovább lépnek és az új médiapolitika lényege a közvetlen gazdasági függés és kényszer lesz. A saját médiatábor ezt már a bőrén érzi, s megpróbálkozik valamiféle bágyadt ellenállással. (Prognózisunk: hamar el fog ez múlni... fájni fog...)

Az ellenzék megmaradt médiafelülete pedig egyszerűen éhen fog halni. Nem a távoli, hanem a nagyon is közeli jövőben. Legfeljebb azok élhetik túl, akiknek külföldről vannak/teremnek finanszírozási lehetőségeik. (Például ezért is volt szükséges – kormányzati szempontból - ennyire túldramatizálni a Norvég Alap által támogatott civileket, s ily látványosan megfélemlíteni őket.) Ebből a szempontból érdemel még említést az RTL - most

már negyedik hónapja tartó - magánháborúja. Ők mindezt azért tehetik meg, mert most még mögöttük áll az a Bertelsmann, amelynek olyan erősek Európa-szerte a pozíciói, hogy a magyar piacon történő veszteséget könnyedén viselhetik - akár éveken át is, ha akarják. (És... Liz Mohn - a hírek szerint - akkor kopogtat be Angela Merkelhez, amikor neki jól esik.) Mindez a hazai sajtószabadság szemszögéből nézve több mint elrémisztő jövőről árulkodik. Vannak, akik szerint ez az egész piacellenes és állami monopóliumot építeni akaró törekvés eleve halálra van ítélve az internet korában. Lehet. Csak az a helyzet, hogy Magyarország népének igen jelentős része most sem él, és a későbbiekben sem fog az internet korában élni. További érdekes részletek olvashatóak az alábbi írásokban: Vásárhelyi Mária: Médiabuldózer. ÉS, szept. 5.

Nagy Zoltán: A sajtópiac átszervezése. NSz. aug. 13.

Többfrontos médiaháború. HVG. szept. 20.

A Fidesz túsza. Mozgásban a jobboldali sajtótérfél. MnCS. Szept. 18.

Háború a médiatérben. Nsz. szept.16.

Netes elemzések a nyári médiaküzdelmekről:

http://orulunkvincent.blog.hu/2014/06/13/egy_onerzetes_tolvajdinasztia

<http://velemenyevezer.444.hu/2014/06/16/mit-jelent-az-uj-rtl-klub/>

http://kard.blog.hu/2014/06/10/az_rtl_klub_bearazasa

http://index.hu/kultur/media/2014/06/18/tovabbra_is_recesszioban_a_mediacegek/

http://index.hu/gazdasag/2014/07/07/hatalmasat_bukik_az_rtl/

http://index.hu/kultur/media/2014/07/07/hulyet_csinalt_rogan_fizetett_tuntetoibol_az_rtl/

<http://www.uzletresz.hu/vallalkozas/20140702-reklamado-mindenki-fizet.html>

http://varanus.blog.hu/2014/08/09/simicska_vs_orban_vs_rtl

http://varanus.blog.hu/2014/08/25/a_magyar_sajto_nyomokban_szabadsagot_tartalmazhat

<http://444.hu/2014/08/30/a-10-legjobb-mondat-a-kormany-tanulmanyabol-amiben-elmagyarazzak-miert-kell-haragudni-az-rtl-klubra/>

http://hafr.blog.hu/2014/09/12/folytatodik_a_szabadsagunk_szukulese_es_senkit_sem_erdekel?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201409

3.3. Az alkotmánybíráskodás végnapjai

Szeptember 24-én az új parlament megválasztott három olyan új alkotmánybíró, akiknek a jelöléséhez az ellenzéki pártoknak már közük sem volt. Nemcsak azért, mert bojkottálták a jelölési folyamatot, hanem mert még a nyáron Kövér László úgy határozott, hogy megváltoztatja a bírák húsz éve meghonosodott jelölési szabályait. Az új rend szerint a kilenctagú jelölő bizottságba a Fidesz öt tagot delegál, a többi négy párt pedig egyet-egyét. Majd e bizottság egyszerű szótöbbséggel eldöntheti, hogy kiket ajánl megszavazásra a parlament plenáris ülésén. Magyarra fordítva mindezt: ezek után a Fidesz azt jelöl alkotmánybíróvá, akit csak akar. Naná, hogy a többi párt ezen felháborodott, ám ennél többet nemigen tehettek. Ezért a már említett szeptember végi napon zökkenőmentesen válhatott három olyan jogász alkotmánybíróvá, akikkel szemben amúgy joggal vetődhetek volna fel a pártatlanságukat firtató aggályok. A végeredmény a fontos: ettől kezdve ugyanis egyértelműen többségben lesznek azok a bírák, akiket már minden kétséget kizáró módon az új Fidesz termelt ki a maga számára. A tizenöt főssé terebélyesedett testületben ezek után már csak négyen maradtak olyanok, akik még 2010 előtt kerültek be az AB kötelékei közé. A továbbiakban tehát nyugodtan kizárhatók az olyan jellegű szégyenek, szakmai botrányok, mint amilyenre például július 21-én még sor kerülhetett.

Történt ugyanis, hogy 57 ellenzéki képviselő az AB előtt megtámadta azt a törvényt, amely az októberi önkormányzati választások előtt viharos gyorsasággal változtatta meg a fővárosi választási szabályokat – nagyjából annak szellemében, hogy a Fidesznek még egy választási kudarc esetében is megmaradhasson a főváros többsége. Az alkotmánybírák meglehetősen érdekes döntést hoztak, mert 8:7-arányban elutasították a beadványt, azaz-zöld utat engedtek a választási szabályok nyílt átírásának. Maga a szoros arány is azt sejteti, hogy a testület végletesen megosztott lehetett a döntése meghozatala során. A részletek még inkább erről árulkodnak. A nem-mel szavazók indoklásaiból az derült ki, hogy – egy kivétellel - a bírák olyan súlyos alkotmányos sérelemnek gondolják a szavazatok egyenlőségének elvét nyíltan felrúgó törvényt, ami nemcsak alapjogokat, hanem „a demokrácia alapját jelentő választáshoz való jogot érinti.” /Paczolay/. Ebben az esetben a testületnek csakis az alkotmányos szempontokra kellett volna tekintettel lenniük. S hogy e vészjósló képet még tovább árnyaljuk: az igennel szavazók közül két olyan bíró is elfogadta Stumpf István

párhuzamos indoklását, akiket egyértelműen a Fidesz-elkötelezettek között tartanak számon. Márpedig... Stumpf párhuzamos indoklása úgyszintén alapvető alkotmányossági kifogásokat fogalmazott meg – igaz, másféléket, mint az elutasítók.

Ettől a ponttól kezdve nem követjük tovább a meglehetősen bonyolult szakmai vita részleteit, mert ennyi is elegendő lehet annak belátására, hogy az elmúlt négy év során folyamatosan átalakított AB még mindig számottevő politikai kockázatot jelenthetett. A kormány számára. Nos, ezt a kockázatot a szeptember végi, mélyreható átalakítás olyannyira minimalizálja, hogy ettől kezdve nem lesz érdemes az AB-vel, mint bármiféle kontroll-lehetőséggel rendelkező intézménnyel számolni. **A 2010 ősze óta tartó „Kormány vs. AB” - küzdelem egyértelműen az AB vereségével ért véget.** (Ezzel tisztában lehet a testületet vezető Paczolay Péter is, legalábbis az utólagos megnyilatkozásai erre vallanak. Nem véletlenül emlegették a korabeli Népszabadságban megkérdezett jogtudósok - Majtényi Lászlótól Bárándyi Péterig, Hack Pétertől Fleck Zoltánig mindannyian - azt, hogy miért nem mond akkor le?)

3.4. Útvesztés a norvég erdőben

And when I awoke I was alone,

This bird has flown.

So, I lit a fire,

Isn't it good? Norwegian wood.

/ George Harrison, 1965./

A nyár egyik tartós slágerévé a Norvég Alap körüli hatalmi kötélhúzás újabb és újabb stációi lettek. Az előzményekről bőségesen beszámoltunk az előző krónikánkban. Mintegy öt oldalon foglaltuk össze a januártól június végéig tartó féléves háborúskodás legfontosabb lépéseit. S a következményeket latolgatva egy mondatban utaltunk arra, hogy az Ökotárs alapítványra még rájárhat majd a rúd. Nos, azóta eltelt több mint negyedév és ez a rúd oly gyakorisággal, és olyan erővel és járkál az alapítványhoz, hogy abból már nemzetközivé terebélyesedő botrány látszik kialakulni.

Talán nem is érdemes ezúttal a részletekkel bíbelődnünk, mert az egész ügy hosszabb időn keresztül a híradások és az újságok címlapjaira került, mindenki által megélhetővé,

megismerhetővé válva. A konfliktust június óta minden elképzelhető körülmény kíséri: a diplomáciai tiltakozásoktól a nemzetközi jegyzékváltásig, a tüntetésektől a házkutatásokig, a nemzetközi visszhangtól a projektekben érintett ügyek haláláig. Szinte képtelenség számszázalni a „Norvég erdő”, hazai bozótosát. Álljon itt egy terjedelmes gyűjtemény a netes krónikák jóvoltából:

http://tenytar.blog.hu/2014/06/27/konszolidacio_helyett_tovabb_az_erodemonstracio_utjan?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201407

http://magyarinfo.blog.hu/2014/06/28/ha_kiszakad_ajkunk_akkor_is

<http://hvg.hu/cimke/Norv%C3%A9g%20Civil%20T%C3%A1mog%C3%A1s%20Alap>

http://mandiner.hu/cikk/20140828_szijjarto_norvegia_csak_ne_feltse_az_eu_t_magyarorszagtol

<http://www.origo.hu/itthon/20140828-olvasoi-levelben-osztotta-ki-orban-viktort-egy-norveg-miniszter.html?source=hirlevel>

<http://www.origo.hu/itthon/20140828-jegyzeket-kuldttek-orbanek-a-norveg-alap-ugyeben.html?source=hirlevel>

<http://444.hu/2014/09/03/perenyi-zsigmond-ugy-beolvasott-a-norveg-miniszternek-hogy-a-fjord-adja-a-masikat/>

<http://figyelo.hu/cikkek/409253-egyre-jobban-durvul-a-norveg-ugy>

<http://gepnarancs.hu/2014/09/norvegia-tiltakozik/>

<http://gepnarancs.hu/2014/09/orban-durvul/>

<http://gepnarancs.hu/2014/09/mellekhatas-zsidozas-gyulolkodes/>

http://magyarinfo.blog.hu/2014/09/12/nem_beszarni

http://magyarinfo.blog.hu/2014/09/11/stumpf_andras_feligazsaga_a_norveg_balherol

http://varanus.blog.hu/2014/09/09/lazarjancsi_haboruja

<http://gepnarancs.hu/2014/09/norveg-virus/>

http://hvg.hu/velemenynyuzsog/20140910_A_rendorallam_en_vagyok

http://hvg.hu/itthon/20140908_hogyan_kuldtte_ra_a_kormany_a_keszenletiek

http://hvg.hu/itthon/20140912_Allj_Tuntetes_lesz_szombaton_a_civilek

<http://atlatszo.hu/2014/09/12/amikor-az-adatokert-jonnek-tulelesi-tippek-norvegbunozoknak/>

http://hvg.hu/w/20140916_Eszaki_nvitas

<http://www.atv.hu/video/video-20140910-tove-skarstein-nincsen-jogi-alapja-a-kehi-vizsgalatnak>

A lényeg azonban nem árt az események sűrűjén túl is rögzítenünk:

- Az új kormányzat egyik megkülönböztető karakter-jegye lesz majd az, ahogyan ebben az ügyben is eljár. Nem lesz tekintettel semmiféle egyéb következményre, mert az erődemonstrációt minden egyéb megfontolásnál fontosabbnak tartja. Nem is annyira az önmagában jelentéktelen szerveződésről van szó, hanem a tantörténetről:

- Valakikről azt állítom, hogy külföldi ügynökök>/. Bebizonyítom, hogy ezek az ügynökök az itthoni politikai ellenfeleim támogatói>/. Az itthoni ellenfeleimmel szemben pedig bármilyen eszköz alkalmazása megengedett>/. A kedvezőtlen nemzetközi visszhangok pedig csak megerősítik az eredeti vádjaim megalapozottságát:> Körül vagyunk véve külföldi rosszakarókkal>/.Csak magunkra számíthatunk>/Egyetlen garancia az erős (persze...általam megjelenített) nemzetállam/. S innét kezdve az összes érv, magyarázat körforgás-szerűen önmagát indokolja, ragozza, színezi tovább.

- Van e tantörténetnek egyéb, nem kevésbé jelentős hordaléka is, a részletezésére Orbán Viktor tusványosi beszédének elemzésekor térünk majd ki. Ott ő már ugyanis meglehetősen egyértelműen jelentette be - ki, hogy a következő időkben az Új Rendszer elsőszámú politikai ellenfelei a civil kezdeményezések soraiból kerülnek majd ki. Értő fülek már akkor – július végén – sejthették, hogy ez a fenyegetés nem lesz független a kormányzatnak a Norvég alappal kapcsolatos addig folytatott politikájától.

4. 2014 kitüntetett gazdasági sikerei és azok háttere

4.1. Gazdasági növekedés¹

2014 első negyedének 3,7 százalékos GDP ütemét a második negyedévben 3,9 százalék követte. *A félév átlagában a bruttó hazai termék 3,8 százalékkal emelkedett*, ami az első helyezést jelentette az unióban. A növekedési többlet teljes egészében a létszámszaporulatnak volt köszönhető, a termelékenység a nemzetgazdaság szintjén csökkent.

¹ A közölt adatok még a korábbi GDP-számítási metodika szerint készültek. A KSH szeptember 30-án közölte az új GDP-adatsort, az ESA 2010 szerinti szabályok szerint számolva. 2014-re ez idő szerint még nincsenek átszámított mutatók.

Ágazatilag nézve – a bankszféra és a háztartások lakásépítését is magába foglaló ingatlanügyletek kivételével – minden terület hozzájárult a bővüléshez, ami jelentős fordulat volt 2013-hoz képest. Tavaly ugyanis az esztendő átlagában mért növekedés kb. négyötödét a mezőgazdaság adta – a kedvező időjárásnak köszönhetően.

1. táblázat

**A bruttó hazai termék termelése
(előző azonos időszaka = 100 %)**

Ágazatok	2012	2013	2013. I. félév	2014. I. félév
Mg., erdőgazdálkodás, halászat	81,1	122,0	116,1	104,2
Ipar	98,7	99,8	97,7	106,8
Feldolgozóipar	99,6	100,8	98,1	109,3
Építőipar	93,7	107,4	104,0	121,0
Szolgáltatások	99,5	100,2	99,7	101,8
Kereskedelem, gépjárműjavítás, szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	98,3	99,7	97,7	102,8
Szállítás, raktározás	98,5	101,8	100,7	104,3
Információ, kommunikáció	103,3	100,4	99,1	102,1
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	96,4	98,5	98,9	98,2
Ingatlanügyletek	98,1	96,9	97,9	98,6
Szakmai, tudományos műszaki tevékenység, adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	99,9	100,9	99,7	104,1
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás, oktatás, humán-egészségügyi, szociális ellátás	101,6	101,2	101,5	101,4
Művészet, szórakoztatás, szabad idő, egyéb szolgáltatás	95,3	103,9	102,7	102,7
Együttesen	98,3	101,1	99,8	103,8

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

2014 első felében a növekmény több mint 40 százaléka az iparból származott, ezen belül is eminensen a feldolgozóiparból. Jó teljesítményt nyújtott a mezőgazdaság – különös tekintettel a magas bázisra. Ugyanezt állíthatjuk az építőiparra is. A vizsgált időszakban előállt végre az a fordulat is, hogy a szolgáltató ágazatok teljesítménye már nem csökkent, hanem növekedett.

A GDP-alakulást *keresleti oldalról tekintve* is számos ponton fordulatot rögzíthettünk.

**A GDP végső felhasználásának volumenindexei
(előző év azonos időszak = 100%)**

Felhasználás	2012	2013	2013. I. félév	2014. I. félév
Háztartások fogyasztási kiadása	98,3	100,2	99,7	102,0
Háztartások tényleges fogyasztása	98,3	100,0	99,7	101,5
Közösségi fogyasztás	100,1	104,0	105,7	101,9
Végső fogyasztás összesen	98,5	100,5	100,5	101,5
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	96,3	105,8	100,0	116,8
Bruttó felhalmozás összesen	88,8	101,9	100,1	116,1
Belföldi felhasználás	96,5	100,8	100,5	103,9
Export	101,7	105,3	102,9	107,2
Import	99,9	105,3	103,9	107,5
Bruttó hazai termék összesen	98,3	101,1	99,8	103,8

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

Az előző évi növekedéshez képest a legmarkánsabb változás, hogy a GDP-többség majdnem teljes egészében a belső tényezők felpörgésének köszönhető. A nettó export súlya kb. a 2013. évi hetedére süllyedt – azzal is összefüggésben, hogy a belső kereslet élénkülése nyomán az import dinamikája felülmúlta az exportét. A belgazdasági tényezőkön belül a növekmény kb. kétharmada a felhalmozásból eredt, s az egyensúly szempontjából ezért rendjén valónak mondhatjuk azt is, hogy a belföldi felhasználás dinamikája valamivel meghaladta a termelés ütemét.

A 2014. első félévi növekedési adatok – különösen a közelmúltbeliek tükrében – igen kedvező képet festenek a magyar gazdaságról – még szerkezetüket tekintve is. Ám, ha a növekedést kiváltó tényezőket számba vesszük, azok közt zömükben olyan elemeket találunk, amelyek megkérdőjelezzik az imponánsnak tűnő dinamika fenntarthatóságát.

- A *felhalmozás* kétszámjegyű bővülésének hátterében a bázishatáson túl az uniós pénzek fokozott lehívását találjuk (mezőgazdaság, út-, vasútépítés, felújítás, építőipar, szolgáltató ágazatok). Piaci oldalról zömében a kedvezőbbé váló külgazdasági kilátások alapján pörögtek fel a beruházások a feldolgozóiparban; a belső keresletet az MNB Növekedési Hitelprogramja is élénkíthette.

- A *fogyasztás* bővülésében is több, egyszeri tényező játszott szerepet:

- = a mély bázis (a háztartások fogyasztása utoljára 2006-ban emelkedett),
- = a foglalkoztatás szélesítése,
- = a nettó nominálbér-kiáramlást kedvezményező adórendszerbeli változások,
- = a fölétervezett inflációhoz igazodó bruttó bér- és szociális jövedelem-emelések,
- = a zömében mesterségesen leszorított infláció,
- = az árfolyamgát igénybevételének kiszélesítése, a devizahitelek problémájának megoldását intenzíven sugalló kormányzati ígéret (amelyek nyomán nőtt a nem-fizetők tábora)

A bázishatáson kívül a felsorolt tényezők mind a választási évhez kapcsolódtak, kampányfogásként értékelhető kormányzati döntéseket tartalmazott, amelyek jövőre nem ismételték meg.

Orbán Viktor az első félévi növekedést természetesen másként értékelte: bátorító üzenetként arról, hogy volt értelme annak, amit az előző években elvégeztek. A magyar gazdaság szerinte rátalált a helyes útra. A kormány nem vonja kétségbe a növekedés fenntarthatóságát és a felfelé ívelés folytatódását. Ám Varga Mihály szeptember végi előadásában (Napi gazdaság konferenciája) némileg más hangot ütött meg. Közvetetten elismerte, hogy a továbbiakban mást kell tenniük ahhoz, hogy magas ütemben folytatódjék a növekedés. Jelezte, hogy a költségvetési újraosztásnak az elkövetkező években 44-45 százalékra kell lemennie (2014-ben kb. 51-52 %-os), és ehhez nagy átalakításokat tervez a kabinet a költségvetés kiadási oldalán. Ez volt 2010 óta az első normális, nem unortodox hang, és a piacok 2 forintos erősődéssel azonnal díjazták is.

Megjegyezzük, hogy a KSH 2014. szeptember végén hozza nyilvánosságra az új EU-módszertan (ESA 2010) szerinti GDP adatokat. Jelzések szerint – mivel a statisztikai adatfelvétel szélesebb körre terjed ki – a korábbi számokat felfelé fogják korrigálni. Így előállhat az a helyzet, amit a miniszterelnök néhány hónappal ezelőtt vizionált: a magyar gazdaság növekedése bekerül a 4-6 százalékos dinamika sávjába. Csakhogy mivel minden uniós ország átszámolja a pályáját, relatív hátrányunk ezzel szemernyit sem csökken.

4.2. Beruházások

A beruházások a magyar gazdaságban – uniós versenytársainktól eltérően – már *a válság előtt is estek*, lényegében 2006 óta szinte folyamatosan, amikor az első negyedévben már lecsengett a parlamenti választásokhoz szokásosan kötődő állami/önkormányzati beruházási boom. A Gyurcsány-kormány stabilizációs intézkedéseinek piacsűkítő hatása nem ösztönözte a cégek fejlesztéseit, a lakáshoz jutás feltételeinek és a háztartások vásárlóképességének romlása pedig véget vetett a lakásépítés konjunktúrájának. A válságot követő, 2011-ben mutatkozó beruházás-felépülésből a magyar gazdaság kimaradt, s az unióbeli 2012. évi visszaesésnél nálunk nagyobb következett be. Így 2013-ig Magyarországon *jelentős beruházási lemaradás halmozódott fel*.

2013-ban azonban *fordulat* mutatkozott: a második negyedévtől kezdve felfelé ívelő konjunktúra vette kezdetét. A nemzetgazdaság egészében 2013 átlagában 7,2 százalékkal bővültek az állóeszköz-befektetések, ám ez még mindig *nem volt elégséges* ahhoz, hogy behozzuk korábban elszenvedett visszaesésünket és a bruttó állóeszköz-felhalmozás tekintetében mutatkozó versenyképesség-romlásunkat. A bruttó állóeszköz-felhalmozások még mindig 12 százalékkal elmaradtak a 2009. évi szinttől, az unióban ugyanakkor csak 4 százalékos volt a lemaradás, de visegrádi versenytársainknál és Németországban is jelentős növekedési többletek mutatkoztak.

3. táblázat

A bruttó állóeszköz-felhalmozás alakulása az unió egyes országaiban (előző év = 100 %)

Megnevezés	2010	2011	2012	2013	2013/2009
Eurózóna	99,6	101,6	96,0	97,1	94,3
EU-28	99,8	101,6	97,1	97,3	95,8
Csehország	101,0	100,4	95,5	96,5	93,4
Szlovákia	106,5	114,2	89,5	95,7	104,2
Lengyelország	99,6	108,5	98,4	99,8	105,7
Németország	105,7	106,9	97,9	99,2	109,7
<i>Magyarország</i>	<i>91,5</i>	<i>94,1</i>	<i>96,3</i>	<i>105,8</i>	<i>87,7</i>

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

A nagyon mély bázison, 2014 első felében tovább erősödött a beruházások lendülete: 20 százalék fölé került. A bruttó állóeszköz-fejlesztések dinamikája ettől elmaradt, 17 százalékos volt.

4. táblázat

Állóeszköz-befektetések alakulása

Negyedév	Beruházások		Bruttó állóeszköz-felhalmozás	
	előző év azonos időszak = 100 %	előző negyedév = 100 %*	előző év azonos időszak = 100 %	előző negyedév = 100 %*
2013. I.	91,3	96,2	94,5	101,8
2013. II.	104,6	99,9	105,4	103,1
2013. III.	109,8	101,3	108,3	103,5
2013. IV.	114,9	97,3	110,5	103,6
2014. I.	126,4	100,5	113,9	104,0
2014. II.	121,4	99,8	118,7	104,5

*szezonálisan és naptárhatással kiigazított adatok

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

A szezonálisan és naptárhatással kiigazított adatok szerint az *előző negyedévhez mért dinamika kiegyensúlyozatlan* volt a beruházások tekintetében. Az első negyedévben még emelkedő trend a másodikban megtört.

A *bruttó állóeszköz-felhalmozás rátája* – amely a válságévekben rendre elmaradt az unió és az euróövezet átlagától -, 2013-ban valamelyest javult, 18,1 százalékra, csak hogy az európai átalakuló országok körében még mindig a legalacsonyabbnak bizonyult, és az unió egészében is az alacsonyak közé sorolódott. A beruházási ráta 2014. első felében 14 százalékot tett ki, 2,1 százalékponttal magasabbat az előző év azonos időszakában mértnél, a bruttó felhalmozási rátája pedig 16,9 százalékot, szintén javulást jelezve 2013 első feléhez képest.

Anyagi-műszaki összetételüket tekintve az építkezések jóval nagyobb mértékben estek a válság éveiben, mint a gépi beruházások. S bár 2013-tól dinamikájuk pozitív tartományba került, sőt, 2014. első felében már 15 százalékot jelzett, ez még mindig kevésnek bizonyult az elszenvedett visszaesés pótlásához. Ebben elsősorban a lakásépítések zuhanása játszott szerepet. A gépi jellegű fejlesztések dinamizálódása már korábban megindult, s mértéke 2014 első felében is magasan túlszárnyalta az építkezéseket.

Ágazatilag nézve a legtöbb területen jelentős fordulat mutatkozott 2014 első felében az egy évvel korábbi ütemekhez képest, de 2013 átlagához viszonyítva is. Már csak négy ágazatban csökkentek a beruházások, míg egy évvel korábban még tízben. A legjelentősebb változást a kissúlyú művészet, szórakoztatás, szabad idő ágazat jelezte, elsősorban az itt nyilvántartott sportberuházások rapid felfutásának köszönhetően. A beruházások közel harmadát jelentő feldolgozóiparban főként a járműipar és a hozzá kapcsolódó területek fejlesztései eredményezték a kiemelkedő ütemet, amivel tovább nőtt az ipar – korántsem előnyös – koncentráltága. A közlekedési, logisztikai fejlesztések a múlt évben már megindult élénkülésre pakolhattak rá egy lapáttal. A félév egészében jelentkező 50 százalékos közelítő dinamika jórészt a vasút-, autópálya-építésnek, a nagyvárosi közlekedés-fejlesztésnek és a közúti építkezéseknek volt köszönhető. Mindezek – tudvalevőleg – zömükben uniós forrásokból finanszírozódnak. Hozzájuk kapcsolódtak az építőipar beruházásai is. Ugyancsak az uniós források fokozott lehívása jelent meg a közigazgatás, társadalombiztosítás és a humán egészségügyi, szociális szolgáltatás ágazatban megvalósuló beruházás-növekményekben is, amelyek a választások évében rendre fel szoktak futni. Az oktatási beruházások viszont – amelyek szintén uniós forrásokra épülnek – tovább zuhantak. A mezőgazdaság állóeszköz-fejlesztéseit a korábban visszatartott, s most kiengedett uniós pénzek stimulálták. A nagy árvizek után felgyorsult a védekezés, s 2014 első felében a tavalyi magas ütemre (64 %), 23 százalékos szaporulat rakódott. A több oldalról is megszorított pénzügyi szférában azonban továbbra is estek az investíciók.

Beruházások alakulása nemzetgazdasági ágak szerint
(előző év = 100 %)

Ágazat	2013*	2013. I. félév	2014. I. félév
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	109,3	103,6	129,4
Bányászat, kőfejtés	96,2	121,5	70,8
Feldolgozóipar	104,9	93,7	130,8
Villamos energia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	91,5	73,4	112,3
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződés-mentesítés	160,8	163,8	122,8
Építőipar	117,2	114,1	122,6
Kereskedelem, javítás	105,4	93,0	102,8
Szállítás, raktározás, posta, távközlés	115,6	106,2	145,6
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	105,6	112,8	103,8
Információ és kommunikáció	90,8	79,6	115,9
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	96,4	98,2	92,2
Ingatlanügyletek	88,6	87,1	99,5
Szakmai tudományos, műszaki tevékenység	129,6	133,6	104,6
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	128,0	122,1	115,6
Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás	138,0	142,2	117,9
Oktatás	101,7	90,9	80,9
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	105,8	87,8	131,5
Művészet, szórakoztatás, szabad idő	117,2	90,8	168,8
Egyéb szolgáltatás	95,9	98,3	128,1
Nemzetgazdaság összesen	107,2	98,8	121,7

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

*előzetes, a negyedéves adatok alapján

A 2014. első felében mutatkozó beruházási *fellendülést több körülmény váltotta ki:*

- A viszonyítási alapnak tekintett 2013. első félévi dinamika még mindig visszaesést jelzett a korábbi zuhanások után, így a bázis rendkívül mély volt.

- Az enyhe tél lehetővé tette a közlekedési beruházások folytatódását.

- Az uniós pénzeket felgyorsítva hívták le.
- A választási évre koncentrálták az ünnepélyes átadásokat.
- Hatott a jegybank múlt évben megindított Növekedési Hitelprogramja.
- Javultak 2012 után az unióban is a konjunktúra kilátásai, amelyek nyomán új fejlesztési projektek indultak főként a járműiparban és az élelmiszeriparban, valamint a hozzájuk kapcsolódó területeken.

Arról sajnos nem adhatunk jelentést, hogy a befektetéseket a belgazdasági klíma javulása húzta volna, hiszen a belső piaci kereslet igen haloványan élénkült, a bankok hitelnyújtási hajlandósága érdemben nem erősödött, a szabályozó környezet bizonytalanságai pedig nem iktatódtak ki. Emellett nem lett olcsóbb a foglalkoztatás bővítése, az alapkamat szintjének leszállítása ellenére az ipar belföldi értékesítési árindexével számított reálkamatlábak nem csökkentek, a deflációs tendenciák megjelenése a termelői árak körében nem biztatott befektetésekre. Összességében a beruházások meglódulásában alapvetően olyan sajátos tényezők játszottak szerepet, amelyek a továbbiakban nem tartósíthatók. *A tartós fellendülést akadályozó körülmények viszont nem változtak.*

4.3. Fogyasztói áralakulás

2014 első nyolc hónapjában a fogyasztói árszínvonal stabilizálódott, az árindex 100 százalékot jelzett, azaz az infláció kiiktatódását. A maginfláció ugyanakkor 2,7 százalékos áremelkedésre utalt, vagyis a teljes fogyasztói körre számított változatlan fogyasztói árszint a maginfláción kívüli áru- és szolgáltatási körben bekövetkezett deflációnak volt a következménye. Minthogy az előző év első nyolc hónapjában a maginfláció 3,2 százalékon állt, az alapinfláció tekintetében is dezinfláció jelentkezett. Csökkent az árszintje a ruházati termékeknek, a tartós fogyasztási cikkeknek – noha e termékkörökben a gyengébb forintárfolyamnak árfelhajtó hatása kellett volna hogy legyen -, de leginkább a kormánypolitika által közvetlenül érintett háztartási energiánál. A gyengébb forintárfolyam hatása csak az üzemanyagoknál volt kimutatható, amelynek árszintje stagnálást jelzett annak ellenére, hogy a világpiaci olajárszint mérséklődött.

Fogyasztói árindexek a javak főbb csoportjai szerint
(előző év = 100 %)

Megnevezés	2013. I-VIII. hó	2014. I-VIII. hó	Dezinfláció, %-pont
Élelmiszerek	103,7	99,6	4,1
Élvezeti cikkek	110,8	107,9	2,9
Ruházati cikkek	99,9	99,3	0,6
Tartós fogyasztási cikkek	98,0	99,5	+1,5
Háztartási energia	92,9	88,0	4,9
Egyéb cikkek üzemanyagok	100,8	99,8	1,0
Szolgáltatások	103,6	102,0	1,6
Együtt	102,1	100,0	2,1
Nyugdíjas árindex	101,8	99,5	2,3
Harmonizált árindex	102,1	100,2	1,9

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

Részletesebb bontásban tekintve a legnagyobb drágulás a dohánytermékek körében következett be, a múlt év második felében jelentősen megemelt árús nyomásának áthúzódása miatt (kb. 19%). Valószínűsíthetően kiugró lehetett a pénzügyi szolgáltatások áremelése is, ám ezeket a KSH külön nem tünteti fel, hanem besorolja a „Fel nem sorolt szolgáltatások” körébe, amelynél az árindex az év első nyolc hónapjában 8-10 százalékos körüli inflációt jelzett. A tej és a tejtermékek árszintje is számottevően nőtt (8-9%-kal), továbbá a taxié (8%), a távolsági utazásé (9%), az újságoké (5%), a színházjegyeké (5-6%) és a postai szolgáltatásoké (6 %). A személygépkocsi-forgalmazásban megfigyelhető volt az új kocsik iránti keresletélénkülés, s ez 3 százalékos drágulást eredményezett. Ugyanakkor a használt gépkocsik árszintje esett.

Az unióban több ország is deflációval küszködött; a 28 tagország átlagában az első hét hónapban mindössze 0,7 százalékos infláció jelentkezett (az előző évi 1,8 százalékkal szemben). A legnagyobb drágulást Nagy-Britanniában mérték, de ez sem haladta meg a két százalékos. Egy-két százalékos között alakult a fogyasztói árszintnövekedés Finnországban, Ausztriában, Luxemburgban. Az eurózónában az első hét hónap átlagában mindössze 0,6

százalékos árszínvonal-emelkedés jelentkezett (egy évvel korábban még 1,6 %). A külső inflációs környezet tehát kedvezményezte a hazai áralakulást. A forint árfolyama azonban az év első nyolc hónapjában gyengébb volt az előző évinél: az euró átlagárfolyama 296,39 forintról 308,19 forintra emelkedett. Az USA dollárhoz és a – cseh korona kivételével – az összes kelet-közép-európai ország valutájához képest is gyengült a forint az elemzett időszakban. Ez az árfolyamhatás azonban nem igen tükröződött az importált termékek árszintjében, feltételezhetően azt az árcsökkenések ellensúlyozták, illetve a továbbra is erős keresleti korlát nem engedte érvényesülni.

A 2014. évi erőteljes dezinflációban a már említett külső tényezőkhöz kívül több körülmény játszott szerepet:

- A 2013-as éven belüli 0,4 százalékos inflációból semmi nem húzódott át 2014-re, így az esztendő utolsó hónapjaig az áthúzódó árhatás 100 százalék alatt marad, s ez minden hónapban lefelé húzza az éven belüli inflációból adódó, hó/hó alapú drágulást.
- Feltételezhetően a választásokra való tekintettel 2014 elején elmaradt a szokásos jövedéki adóemelés.
- A 2013-ban végrehajtott rezsicsökkentés több hullámban is kedvezményezte az idei árindexeket: a márciustól érvényesített februárig, a júliustól érvényesített júniusig, a novembertől érvényesített októberig.
- De a 2014 szeptemberétől meghirdetett újabb rezsicsökkentés is hozzájárul ahhoz, hogy az esztendő utolsó harmadában is deflációt jelezzenek az érintett áru- és szolgáltatáskörök.
- A kedvező időjárás következtében az idényáras élelmiszerek árszintje esett (főként a burgonya áresésének volt jelentős hatása a zöldségfélék körében).
- A termelői árnyomás mind a mezőgazdasági termékek, mind az ipar belföldi árainál kiiktatózott. A mezőgazdasági termelői árszint júliusig 10 százalékkal volt alacsonyabb az előző évinél (ezen belül a növénytermesztésnél 15 százalékos árzuhanás következett be, az élő állatok és állati termékek körében pedig mindössze 0,8 százalékos volt a drágulás). Az ipar belföldi értékesítési árszintje ugyanezen idő alatt 2,1 százalékkal esett. A termelői áraknál az év további részében is deflációval számolhatunk.

S bár a gazdaságpolitika minden tekintetben lazította a keresleti korlátokat, a keresletélénkülés nem tudta magával húzni – néhány, említett termék- és szolgáltatáscsoport

kivételével - az árszinteket; a nemzetgazdaság egészében a „negatív költségnyomás” erősebbnek bizonyult. A „negatív költségnyomást” jórészt a rezsicsökkentést kierőszakoló kormánypolitika inflációelfojtó gyakorlata váltotta ki. Az infláció mesterséges leszorításának ára a növekedési tényezők elgyengítésében jelenik meg. Valamennyi előrejelző – beleértve az MNB-t is – a következő évre emelkedő inflációt jelez, 2-3 százalék körül.

5. Az E.on gázcégek megvásárlásának története és tanulsága

- a sajtóban elérhető és az Átlátszó.hu által kikényszerítetten nyilvánosságra hozott dokumentumok alapján

5.1. A tranzakció története

1. 2004-ben a MOL eladta gázüzletágait, a gáznagykereskedőt és a gáztárolót az E.on SE düsseldorfi székhelyű, német cégnek 1,2 milliárd euróért. Az E.on Földgáz Trade és az E.on Földgáz Storage néven működő cégek adásvétele 2006-ban zárult le. Az eladási ár az akkori körülmények közt reálisnak volt tekinthető: a világgazdaság – a nagy hitelbuborék-fújásnak köszönhetően - felfelé ívelő konjunktúrát jelezett, amely magával húzta a szénhidrogének piacát is.
2. A nagy válság azonban megtépázta a cégek tevékenységét, minthogy a kereslet visszaesésével nagymértékben csökkent Magyarországon is a földgáz iránti igény. Emellett az USA-ból és a Nyugat-Európából érkező gázmennyiség túlkínálatot eredményezett. Ugyanakkor a Gazprommal 1996-ban kötött és 2015-ig érvényben lévő szerződés alapján az orosz cég évről évre növekvő mértékben kínál földgázt a nagykereskedőnek (E.on Földgáz Trade), ráadásul a piacitól eltérő áron (tekintettel arra, hogy az árképletet is a Gazprom határozza meg 60 százalékban a kőolajárakhoz kötve – időbeli csúszást követve). Becslések szerint ez az árszint kb. 10-30 százalékkal magasabb a piaci spot áraknál. A nagykereskedőnek ebből adódóan jelentős vesztesége keletkezett, amit a szakma „take-or-pay” kockázatnak hív. Ez abból adódik, hogy a Gazprommal szerződésben álló nagykereskedőnek (E.on Földgáz Trade) két választása van: vagy átveszi a szerződés szerinti gázmennyiséget és veszteséggel eladja, vagy nem veszi át (esetleg csak később), és ezért büntetést

fizet (50 százalékos kötbért). Mivel a hazai termelői és háztartási földgázkereslet 2008 után számottevően esett - az átveendő mennyiség növekedése mellett -, és a piaci értékesítési árszint valamint a vételi árszint különbsége is veszteséget jelzett, a nagykereskedő cég forgalmi értéke jelentősen hanyatlott. A kereslet visszaesése miatt a gáztárolók kapacitás-kihasználatlansága is nőtt, ami szintén rontotta a gázcégek értékét.

3. Az E.on SE ki akart lépni – érthető okokból - a magyar üzletből. Német, kínai, dél-amerikai pozícióit kívánta erősíteni, valamint intenzív tengeri szélenergia- és átviteli hálózat-fejlesztésbe akart belekezdeni. Változó szolgáltatás-szerkezetéhez a forrásokat részben abból kívánta előteremteni, hogy eladja külföldi befektetései egy részét. Az eladói szándék teljesen világos volt, hosszú távú üzleti érdeket szolgált a portfólió-átrendezés igénye.
4. A gázcégek eladásának/vételének üzleti tárgyalásai 2011 tavaszán megkezdődtek. Az üzleti érték megállapításához elkezdtek átvilágítani a cégeket, de az E.on nem adott lehetőséget minden információ megszerzésére, nem engedett betekinteni minden üzleti szerződésbe, így nem lehetett megállapítani a take-or-pay kockázatot sem. Májusban az E.on SE 1360 millió eurós eladási árra tett ajánlatot. Ez az ár 160 millió euróval nagyobb volt annál, mint amennyit 2006-ban a MOL-nak az E.on SE kifizetett. Az ár első ránézésre is üvöltött a felülértékeléstől, hiszen – mint jeleztük – 2008 után a gázüzletág hanyatlott és feltámadásának pozitív ígérete sem rajzolódott ki a belátható időn belül. A Morgan Stanley ugyanakkor 1106 millió euróra taksálta a két cég értékét úgy, hogy nem vette figyelembe a take-or-pay kockázatot, és nem ismerte a kereskedő által használt árrést sem. Magyarul ez az érték a valóságos viszonyokat egyáltalán nem tükrözte, és így kiindulópontnak sem volt használható. Az üzlet vevőjének kijelölt Magyar Villamos Művek Zrt. (MVM) ugyanakkor a kereskedő cégnek 164 millió eurós negatív értéket tulajdonított – becsült, hiszen a kockázatokat ténylegesen nem lehetett felmérni -, a tárolónak pedig 548 milliót. A vételi ajánlat tehát a két cégre 384 millió euróról szólt, ami az E.on eladási árajánlatának még az egyharmadát sem tette ki.

5. Az E.on 2011. június 11-én szóban kompromisszumos javaslattal élt: 900 millió eurós árat ajánlott. Ezt a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (akkor még Fellegi Tamás vezette!) elfogadta volna azzal a kitéttel, hogy a take-or-pay kockázatot az E.on saját költségére maga kezelje. Ám ezt a német cég nem fogadta el, feltételezhetően, mert sokat bukott volna a vételi és eladási ár különbségén, miközben ő tőkét is investált időközben a cégekbe, azaz realizálnia kellett volna a globális válságban és annak nyomán elszenvedett tőkevesztést. Hogy mennyit bukott volna, ezt egyedül ő tudta, hiszen továbbra sem adott meg minden információt a cégek reális értékének megállapításához.
6. Az MVM igazgatósága 2011. július 27-én kapott eligazítást arról, hogy a vizsgálatokat folytatni kell. Ezek után több javaslatot is letettek az asztalra – noha megfelelő információk hiányában továbbra is sötétben tapogatóztak. Az E.on SE azonban nem válaszolt, így a tárgyalások megszakadtak. Innen kezdve, tehát kb. 2011 nyár közepétől nincs információnk arról, hogy mi történhetett a későbbiekben.
7. Ám derült égből villámcsapásként ért mindenkit a hír 2012 augusztusában, amikor Orbán Viktor eldicsekedett azzal, hogy pillanatokon belül megszerezzük a német gázcégeket. A miniszterelnök ekkor már tudhatott valamit, valami bizonyosat, hiszen nem engedhette volna meg magának, hogy egy ilyen fajsúlyos ügyben a levegőbe beszéljen. De nem vette észre, vagy már nem is volt releváns, hogy rossz alkupozíciót foglalt el, hiszen ebből az eladó egyértelműen azt vehette ki, hogy nagy szükségünk van a cégekre, hiszen a miniszterelnök már el is köteleződött a megszerzésük mellett.
8. Németh Lászlóné, fejlesztési miniszter 2012. szeptember 11-én tárgyalt az E.on SE-vel, ami az MVM-nél és fő tulajdonosánál, a Magyar Nemzeti Vagyonkezelőnél úgy csapódott le, hogy *hangsúlyeltolódás történt*. Innen kezdve a cégek megszerzését nemzeti ideológiával körítették: a Kormány tartós energiaellátás-biztonságra hivatkozott, nemzetgazdasági szempontból fontos politikai szándék került előtérbe, az állami pozíciók újjáépítése az energiaszektorban. Az időközben elkészült *Nemzeti Energiastratégia 2030 című* dokumentum is citálva lett: „A jogi és gazdasági feltételek koherenciájának biztosítása önmagában nem elégséges eszköz a közjó és a

nemzeti érdek hatékony érvényesítéséhez. Míg a villamosenergia-szektorban a Magyar Állam minősített többséget biztosító befolyása alatt álló MVM Zrt-n és a Paksi Atomerőmű Zrt-n keresztül az államnak közvetlen lehetősége maradt a piac befolyásolására, addig a földgáz- és kőolajszektorban ennek a megteremtése a cél, különös tekintettel a 2015-ben lejáró magyar-országi hosszú távú gázár-megállapodásra. Ez történhet az MVM Zrt új jogosítványokkal való ellátásával, új állami földgáz-kereskedelmi cég létrehozásával, vagy *meghatározó hányad vásárlásával jelentős piaci részesedéssel rendelkező cégben*” (kiemelés tőlem. PMZ). Magyarán a közjót az állam az energiaszektorban csak akkor tudja szolgálni, ha közvetlen (tulajdoni alapon tételeződő) befolyása van, tehát a közjó érdekében van szükség az E.on gázüzletágának kivásárlására.

9. A vételi szándékot megerősítő közjó-szolgálati szándék kinyilvánítása után ismét megkezdődtek a cégértékelések és a vezetői egyeztetések 2012. szeptember-októberben. Ám a reális kockázatokat továbbra sem tudták felmérni az E.on SE információzárlata miatt. Ekkor kétféle változatban készítették el az értékbecslést. Egyrészt a take-or-pay figyelembe vétele nélkül, mintha semmi vesztesége nem lenne a cégeknek, s ekkor 628 és 1133 millió euró közöttire tették a két cég értékét. Látható, hogy a felső érték is alatta volt az E.on SE eredeti ajánlatának, a középértéke pedig azt a 900 millió eurós ajánlatot mutatta, amit az NFM hajlandó lett volna elfogadni, ha ebből az E.on SE magára vállalja a take-or-pay kockázatot. Másrészt készítették egy becslést arra nézve is, hogy mekkora üzleti/forgalmi érték adódna a becsült take-or-pay kockázat figyelembe vételével. Ekkor a két cég alsó értéke negatív tartományba került: 1.245 millió eurót jelzett (ami azt jelentette, hogy az E.on teljesen elvesztette a 2006-ban kifizetett vételárat), a felső érték pedig 389 milliót. Az utóbbi összhangban volt a 2011 májusában készített MVM értékeléssel. Nagyon jó, hogy ez a második értékelés is elkészült, és a Nemzeti Vagyonkezelő által készített közgyűlési előterjesztésben szerepelt, mert így legalább van bizonyíték arra, hogy nem mindenki veszítette el a józan eszét a vagyonértékelésnél. Az első értékelésben eleget tettek annak, amit a császár megkövetelt a „hangsúlyeltolódás” üzenetén keresztül, amikor eltekintettek a cégek tetemes kockázataitól, a második értékelésben saját becsületüket mentették.

10. Az imént említett második értékelés szempontjai a továbbiakban végleg kikerültek a tranzakcióról folyó tárgyalásokból – legalábbis a végeredmény ezt igazolta. 2012. november 30-án Orbán Viktor magyar miniszterelnök és Johannes Teysse, az E.on SE igazgatóságának elnöke aláírtak a szándéknyilatkozatot az adásvételre vonatkozólag. Ennek fő tézisei a következők voltak:

a/ az E.on SE 875 millió euró ellenérték fejében felajánlja vételre két gázüzletági cégét a magyar államnak,

b/ az erről szóló adásvételi szerződésen szakértők dolgoznak, amit 2012. december 15-ig parafálnak,

c/ az E.on SE a korábban fel nem tárt bizalmas szerződésekbe csak a parafálást követően enged betekintést, de ez nem vezethet a parafált szerződés módosítására, kizárólag a változatlan tartalom megerősítését szolgálhatja,

d/ az adásvételi szerződést 2013. január 31-ig aláírják,

e/ az E.on SE a 2013. január 1. és 2013. június 30. között felmerülő take-or-pay kockázatot kezeli.

Ez a szándéknyilatkozat lényegében eldöntötte a legfontosabb kérdést:

- mennyiért fogja a Magyar Állam megvásárolni a két gázcéget – a vételáron nem lehetett változtatni,
- a vételár nem vette figyelembe a take-or-pay kockázatot (és mást sem),
- a cégekben rejlő kockázatok csak a parafálást követően lehet megismerni, de akkor már teljesen értelmetlen, mert következményei a kínált árra nézve nem lesznek,
- az E.on SE csak minimális kockázatot vállalt át, mint később kiderült, ezt is szűkítették 1,2 md m³ gázfölösleg 2016-ra történő átcsoportosításával.

A szándéknyilatkozat ebben a formájában felér egy kész adásvételi szerződéssel, s noha a vállalt határidők nem a lefektettek szerint teljesültek, a legfontosabb kérdés, a 875 millió eurós vételár eldőlt. Most csak megelölegezzük a kérdést: vajon mi készítette Orbán Viktort e nyilvánvalóan a német érdekeket szolgáló, a magyar közjó rovására menő szándéknyilatkozat aláírására? Nem tudta, mert nem fogta fel, hogy mit ír alá, vagy nem akarta tudni? Bármelyik variáns is a helyes válasz, a

miniszterelnököt súlyos felelősség terheli a nemzetgazdaság - ügyletben megjelenő - jelentős forrásainak elherdálásáért.

11. 2012. december 15-én nem került sor az adásvételi szerződés parafálására, ehelyett kiadtak egy kormányhatározatot: 1583/2012(XII.15.), amely rendelkezett a tranzakció jóváhagyásáról és a kormány fizetési garanciájáról.

12. A 2013. január 31-re kitűzött szerződés-aláírás helyett erre a napra a kijelölt vevő, az MVM Zrt tulajdonosai részére közgyűlést hirdettek, amelyre az előterjesztést a Magyar Nemzeti Vagyonkezelőnél állították össze. (Lényegében ezt hozta nyilvánosságra az Átlátszó.hu.) Noha ebben az anyagban az előterjesztő nagyon óvatosan utal a cégekben és így a vételárban megbúvó kockázatokra², az ebből adódó felelősséget újabb retorikai fordulat bevetésével véli elháríthatónak. Az előterjesztés készítője – feltehetően saját és cégének becsületét védendő – a következő takarószöveg mögé bújt: „A Magyar Állam arra a felismerésre jutott, hogy a mostani hazai és nemzetközi gazdasági és politikai körülmények és kilátások kivételes lehetőséget adnak Magyarországnak számára, hogy ... olyan új földgázellátási szerződés kerüljön megkötésre a Gazprommal..., amely Magyarország mindenkori fogyasztói (földgázellátási) igényeihez kedvezőbben és rugalmasabban igazodik. Ez a kivételes lehetőség, illetve az a tény, hogy a Céltársaságok megszerzésével... a Magyar Állam... tulajdonosa lesz Magyarország legnagyobb kereskedelmi földgáztároló vállalatának ... megfelelő alapot nyújt ahhoz, hogy a két Céltársaság vállalatértékének meghatározása során a pozitív scenárió alapjául szolgáló adatokat vegye figyelembe.” (2013. január 24.)

Az idézett szöveg két körülménnyel magyarázza a bizonyítványt, azt, hogy miért kell olyan vételárat elfogadni (a szándéknyilatkozatban lefektetett), amely nem veszi figyelembe a cégekben rejlő kockázatokat. Egyrészt arra utal, hogy a Gazprommal a szerződés módosítható lesz, mert a nemzetközi és a hazai gazdasági és politikai körülmények ezt lehetővé teszik. Erre a megállapításra a „Magyar Állam” jutott. Ezt

² „A két társaságra megállapított értéktartományba a jelenleg ismert vételár csak a legkedvezőbb feltételek feltételezése esetén esik, nem tükrözi az ügyletben rejlő kockázatokat.”

azért kellett hangsúlyozni, mert az előterjesztés többször is figyelmeztetett arra, hogy a take-or-pay kockázat csak a Gazprom szerződés felülvizsgálatával iktatható ki. Itt és most nem foglalkozunk azzal a nem lényegtelen kérdéssel, hogy ki az a Magyar Állam, aki megvilágosodott, és azzal sem, hogy milyen információk alapján történt ez. Csak arra utalunk, hogy az idézett szöveg lefektetése óta eltelt másfél évben semmi jelét nem vettük, vehettük a Gazprommal kötött szerződés felülvizsgálatának, és az utóbbi hónapok világgazdasági és világpolitikai történései nyomán semmi reményt nem látunk a számunkra előnyös szerződésmódosításra. Az előterjesztés a Gazprom szerződés módosítására egyébként 2013 második felét tartotta alkalmasnak és reálisan lehetségesnek.

Másrészt az idézet szöveg második felében felvázolt állami monopóliumra hivatkozva tartja az előterjesztő lehetségesnek a vagyonértékelés során felmerülő kockázatok figyelmen kívül hagyását. Ez az érv az előző, szocialistának mondott rendszerben talán még megállta volna a helyét, amikor lehetséges volt a tényleges költségektől elszakított áralakítás, az állami dotációk kiterjedt rendszerének segítségével, erre azonban uniós tagként nem keríthetünk sort. Ennek a veszélyére egyébként az előterjesztés több ponton is felhívta a figyelmet. Mindenesetre kétségtelen, hogy az érvelés második fele elegánsnak tűnik, s ha nem gondolunk bele az igazságtartalmába, még meggyőző is lehet.

A közgyűlésre készített előterjesztés a már említetteken túlmenően is – a lehetséges keretek közt – tisztességes volt:

- Jelezte, hogy becsülhetően a take-or-pay kockázatból 2012-2015 között 686 milliárd forintot meghaladó veszteség keletkezik, ami az egész MVM csoport működését veszélyezteti.

- Felhívta a figyelmet az Eu-ban tiltott állami dotálásból következő kockázatra, amely szerint büntetőkamattal együtt kell visszafizetni a tiltott állami támogatással szerzett pénzeket.

- Utalt arra, hogy jelenleg a tárolók kapacitáskihasználtsága alacsony és ez csak fokozódni fog (két tárolót be is kell rövidesen zárni).

- Bemutatta, hogy a vételáron kívüli költségekkel (bankgarancia, akkreditív kiváltása, forgóeszközigény a téli készlet betárolására) együtt az MVM teljes finanszírozási szükséglete 1,2 milliárd euró. S hogy ennek a töredékét tudja csak az MVM vállalni, tőkeemelés és hitelfelvétel nélkül az ügylet a cégnél finanszírozhatatlan. (200-305 milliárd forintos tőkeemeléssel és 160 milliárd forintos hitelfelvétellel számoltak, amit a hazai piacról kétségesnek tartottak elérni.) De az alaptőke-emelés az unió szabályai szerint tiltott állami támogatásnak minősülhet.

- Felhívta a figyelmet arra, hogy további tevékenység-zsugorodás is várható, amennyiben a lejáró szerződéseket a vevők nem hosszabbítják meg.

A fentieket csak azért tartottam fontosnak kiemelni, hogy lássuk: minden kockázatot ismertek a tranzakcióról döntők, így hogy

- nincs ekkora tárolókapacításra szükség (mint reália felesleges),

- az ár csak becsülhető (mert nincs hozzá információ), de egész bizonyosan felülértékelt,

- a teljes finanszírozási szükséglet a vételár másfélszerese is lehet, ehhez az MVM-nek nincs forrása, de a Nemzeti Vagyonkezelő is közölte, hogy neki sincs erre pénze a 2013. évi költségvetésben,

- az ügylet beleütközhet a tiltott állami támogatás uniós szabályába.

13. A szándéknyilatkozatban foglaltaktól eltérően az adásvételi szerződést 2013 márciusában írták alá az elhúzó viták miatt. A tranzakcióhoz a Gazdasági Versenyhivatal véleményére is szükség volt, s ekkor még volt némi remény az ügylet elkaszálására, vagy legalábbis arra, hogy az időhúzás nekünk dolgozik. Ám a GVH rekordidő alatt, augusztus elejére elkészítette véleményét, ami feltétel nélküli hozzájárulást tartalmazott.

14. A kormányhatározat alapján a kormány szeptember 30-ig vállalt hitelgaranciát arra, ha a vevő, az MVM Zrt. nem tudná a vételárat kifizetni. Az MVM még júliusban is azt kereste, miből fogja megvenni a ráoktrojált üzleteket azok után, hogy 52 milliárd forintot tudott mindössze az ügyletre a forrásaiból elkülöníteni. A kiszivárgott

hírek szerint a kabinet egyértelműen az MVM feladatának tekintette a különbözet hitelből (esetleg kötvénykibocsátással) történő finanszírozását, költségvetési pénzzel nem akart beszállni. A túl nagy finanszírozási terhet viszont a cég nem akarta vállalni, de feltételezhetően az egész ügyletet sem, hiszen a gázüzletág idegen volt a profiljától. Ellenállása vezetőinek lemondásával fejeződött ki, továbbá azzal, hogy minden döntéshez közgyűlési felhatalmazást kért, még a technikai megoldások jóváhagyásához is. A közgyűléseken pedig 99 százalékban a magyar állam képviselője szavazott. Valószínűsíthetően a cégvezetés így akarta magát bebiztosítani a későbbi felelősség-számonkéréssel szemben.

A gázüzletágban való járatlanság kiküszöbölését a kormány úgy vélte megoldhatónak, hogy Baji Csaba elnök-vezérigazgató mellett üzletági vezérigazgatónak kinevezte azt a személyt, aki korábban az MVM felügyeleti szervénél, a MEH-nél a gázüzletágot irányította. (E fölöttébb furcsa személyi döntéshez jogszabályokat is módosítani kellett.)

Az MVM a cégvásárlásra a következő forrásokat használta fel:

- 52 milliárd forint saját erő, a vagyonból elkülönítve,
- 71 milliárd forint állami tőkejuttatás – ez a 2013. évi harmadik Varga-csomag részeként került elfogadásra úgy, hogy legjobb esetben csak az államadósságot növeli, s abban a reményben, hogy Brüsszel nem számítja be a 2013. évi államháztartási hiányba. (Ugyanez volt a feltételezés az ugyanekkor elfogadott 100 milliárd forintos Takarékbanki tőkejuttatásról is.) Vagyis a kormány két jelentős kockázatot is felvállalt – az államadósság növekedésén túlmenően. Egyrészt azt, hogy esetleg ismét visszakerülünk a túlzott deficiteljárás hatálya alá, másrészt az uniós elvek szerinti tiltott állami támogatásból adódó veszélyt.
- Az MVM a Bank of China-val egy 100 milliárd forintos együttműködési keret-megállapodást kötött, amiből 40 milliárdot a vásárlásra fordítottak.
- Az MVM nemzetközi hitelkeretét (250 milliárd forint) még korábban 40 milliárd forinttal megemelték az ügyletre való tekintettel.
- Csányi Sándor szeptemberben - lóhalálában - konzorciális hitelt szervezett, amelyben az OTP-én kívül az UniCredit, a Raiffeisen, a K+H, az MKB és a

Volksbank vett részt, összesen 84 milliárd forintos „klubhitelt” nyújtva. Más konstrukcióban – 20 milliárd forinttal - az ING is beszállt.

A kölcsönöket az MVM nem „pántlikázottan” kapta, vagyis szabadon felhasználhatja. Az összegyűlt forrás (267 milliárd forint) nem érte az MVM teljes finanszírozási szükségletét, az ügylet magas hitelhányada rendkívül kockázatos volt. Mértéktartó források finoman is úgy fogalmaztak, hogy a vétellel a cég gazdálkodása „feszessé” vált. Más források szerint az E.on vállalatokat kizárólag az Orbán-kormányhoz kötődő üzleti körök akarták megszerezni.

5.2. Kormányzati magyarázatok és azok cáfolata

Orbán Viktor – a vételár aránytalanságát firtató képviselői kérdésre – a parlament 2013. október 7-i ülésén azt a választ adta, hogy jó üzletet csináltak, mert a bekért szakértői vélemények szerint a két cég legalább 294 milliárd forintot ér (tegyük hozzá: a take-or-pay kockázat nélkül!). Az akkor kiszivárgott sajtóértesülések szerint ezzel szemben 260 milliárd forintot adtunk a két cégért, kb. két és féleszer többet annál, mint amennyi értéket jóhiszeműen becsülhetően értek. A miniszterelnök, mintha mit sem tudott volna a cégértékben rejlő kockázatokról, azokról mélyen hallgatott. A cégek - már magyar tulajdonban – mint Magyar Földgáztároló Zrt. és Magyar Földgázkereskedő Zrt. működnek.

Arra a kérdésre, hogy miért kellett a német cégeket államilag, értékük felett kivásárolni, Rogán Antal válaszolt. Szerinte – és ez a fő hivatkozási alap – az ügylet része a rezsicsökkentő harcnak. A Gazprommal 1996-ban kötött hosszú távú szerződés lejáratakor, 2015-ben ezzel a háttérrel előnyösebb szerződést tudunk kötni, mintha a magyarok feje fölött két idegen hatalom egyezkedne. (Ekkor már nem került szóba a Gazprom szerződés lejárat előtti, számunkra előnyös módosítása.) Az érvelés azonban több okból sem állta meg a helyét.

- Ha a magyar kormány akar tárgyalni a Gazprommal az új szerződésről a német E.on helyett, akkor egyrészt kérdéses, miért kell ehhez tárolót is venni, hiszen a tárgyalásokat addig a német kereskedő cég folytatta le. Másrészt ezt sokkal egyszerűbben is meg lehetett volna oldani: a kormány benyújt egy törvénymódosítást, miszerint holnaptól az E.on Földgáz Trade helyett ő képviseli

magát az orosz féllel való tárgyalásokon. Ilyen – huszárvágásnak tűnő – döntés, közel sem állt volna távol az Orbán-kormány gyakorlatától.

- Magyarország alkupozíciója összehasonlíthatatlanul rosszabb a nagy német cégénél, hiszen az E.on SE a Gazpromban 2000-ig tulajdonos is volt, számos európai ország gázellátójaként az oroszok egyik legfontosabb partnere. Az E.on 2012-ben 105 milliárd köbméter gázt forgalmazott, Magyarországnak ebben az évben 10,3 milliárdra volt szüksége.

Volt olyan feltételezés, miszerint azért jutunk majd kedvezőbb árakhoz, mert a Gazpromnak szüksége lesz – terjeszkedéséhez – a gáztárolókra. Ez logikus érv az üzlet racionalitása mellett, csakhogy az utóbbi években mások is építettek Európában gáztárolókat, és a lecsökkent kereslethez képest kapacitásfelesleg jellemzi a piacot. Más – korabeli - feltételezés szerint a Gazpromnak majd Paks építését ajánljuk fel, ami szintén reálisnak tűnt, de ehhez nem kellett volna gázüzletágot vásárolni.

5.3. Érdekek és érdekeltségek - mérlegre téve

1. *(Az E.on SE érdeke)* Nem kétséges, hogy a német cégnek érdeke volt megszabadulni két lányvállalatától, amelyek összességében veszteséget termeltek számára, és a globális válság valamint az energiahordozók utóbbi években felgyorsult átstrukturálódása következtében (a megújuló energiaforrások súlyának növekedése a hagyományos szénhidrogénforrások rovására) tőkeértékük nagy részét elvesztették, a közeljövőt illetően pedig nem kecsegtettek vonzó reményekkel. Felmutatott magatartásában az E.on SE mégis úgy viselkedett, mint aki nyeregben van, mint aki megengedheti magának a tranzakció feltételeinek diktálását. Mintha nem ő képviselné a túlkínálatot, amikor is a vevő kegyeit kell keresnie. Az ismert piaci feltételekkel ellentétes pozíciót csak úgy vehette fel, hogy számára ezt a vevő lehetővé tette. Felismerhette, hogy diktáló pozícióban van, aminek a megteremtésében szerepe is lehetett valamilyen módon, és diktált.

A szándéknyilatkozatban foglaltak egyértelműen erről árulkodnak. Nem két, egymással horizontális kapcsolatban lévő, eladó és vevő előzetes megállapodását rögzítette a 2012. november végén aláírt megállapodás azzal, hogy a tranzakció melletti kölcsönös elköteleződésen túl a továbbiakban folytatják a tárgyalásokat az adásvétel feltételiről. Hanem az egyébként hátrányos piaci helyzetben lévő, hibás terméket áruló eladó legelemibb érdekeit rögzítette a szándéknyilatkozat: az eladási

árat, ami vitathatatlan, és a hibás termék korlátozott felfedhetőségét, amelynek viszont nem lehet semmiféle jogkövetkezménye a kialakult árra nézve. A szándéknyilatkozatból a magyar tárgyalófél mély alárendeltsége tűnt ki, amelynek magyarázatát keresve láttunk neki e dolgot megírásának, s amelyre – reményeink szerint – a tanulmány végén az olvasó, ha empirikusan bizonyított választ nem is kap, de logikailag levezettet igen.

2. **(Az MVM érdeke)** A vevőnek, a Magyar Villamos Műveknek az ügylet létrejötte egyáltalán nem állt érdekében. A gázüzletág korábban nem tartozott a profiljába, pénze a vásárlásra nem volt, eladósodni nem szeretett volna. Tisztában volt azzal, hogy nagy vállalkozások várnak rá a közeljövőben, így a paksi üzemidő-hosszabbítás programja, a Déli Áramlatban való részvétel, a magyar-szlovák gázvezeték építése. Hitelfelvételi kapacitását a tárgyalások idején fő tulajdonosa, a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő 300 milliárd forintra tette, amiből akkor már 144 milliárd le volt kötve. Úgy vélte, hogy a kiegészítő kölcsönforrásokat a magyar piacon nem tudja megszerezni, és nem látott esélyt arra, hogy sikeresen tudjon kilépni a külföldi piacokra, ezért mindvégig azt erősítette – tulajdonosán keresztül -, hogy többszázmilliárd forintos állami tőkeemelésre lesz szüksége (min. 250 milliárdra, de az akkreditív átvételével együtt 355 milliárd forintra). Nem kellett hozzá különösebb szakértelem, hogy átlássa, ebből az üzletből nagy bukta lesz, de sok nehézsége támad majd még az új profil szervezeti integrációjával is. Az ügylet teljes forrásszükségletét – a forgóeszközigénnyel, a bankgaranciákkal, a tranzakciós költségekkel, az akkreditív átvételével és a 260 milliárd forintra tett vételárral együtt 473,55 milliárd forintra tették.

Összességében a vásárlásra kiszemelt vevő alapvetően ellenérdekelt volt a tranzakció létrejöttében.

3. **(Az MNV érdeke)** Az MVM Zrt. fő tulajdonosát képviselő, MNV Zrt. sem volt üzletileg érdekelt beemelni portfóliójába egy felülárzott, rossz üzletrészt, aminek a megszerzéséhez ő sem tud tőkét biztosítani, miközben a kormány a finanszírozásra cégmegoldást követel. Ezt az érdeket feltételezésem szerint a gazdasági miniszter,

Varga Mihály képviselhette erőteljesen, akinek a háta közepére sem kellett a harmadik költségvetési módosítás 2013 őszén.

A vevői oldalon tehát nem találunk olyan szereplőt, akinek érdekében állt volna a gázcégek megvásárlása. Az érdek egy szinttel magasabban állt fenn, a kormányzat részéről. Ennek ellenére, mint a kormánynak tulajdonilag és perszónálisan is alárendelt szereplők eljátszották a rájuk oktrojált szerepet. A szerepjátszás közben – amikor is átvették a politikai lózungokat (hangsúlyeltolódás az energiapolitikában, a közeljövő pozitív megítélése) – azonban arra törekedtek, hogy e kétes ügyletben le legyenek fedezve szakmai álláspontjuk beidézésével, a felelősség csökkentése érdekében. Erre utal, hogy az MVM minden lényegtelen kérdés eldöntéséhez közgyűlési felhatalmazást kért, és az az előterjesztés is, amit az MNV-ben fogalmaztak meg a tranzakcióra rábólintó közgyűlés számára. Ebben többször és világosan utaltak a cégvásárlás problémáira, kockázataira és a finanszírozási források hiányára. Noha elemi érdekük volt az állami tőkeemelés az MVM-ben, rámutattak ennek EU-ban tiltott állami támogatási jellegére.

4. **(Az Orbán-kormány érdekelttsége)** Orbán Viktor kormányzásának célja – ma már egyértelműen kirajzolódóan -, hogy minden tekintetben átépítse Magyarországot, új politikai, társadalmi és gazdasági struktúrát hozzon létre, azaz új rendszerváltást hajtson végre. E program része a korábban privatizált vagyon (vagy csak egy részének?) visszaállamosítása, az állam gazdasági szerepének - a szabályozási környezet alakításán túlmenő - tulajdonosi háttérrel való megerősítése. A nacionalizálással megcélzott kör eminens paneljaiba tartozik az energia- és közműszolgáltatási szektor. Orbán Viktor meg van ugyanis győződve arról – legalábbis programjaiból, megnyilvánulásaiból ez derül ki -, hogy az államosítással szerzett közvetlen gazdasági befolyás a közjót szolgálja, a NER-ben pedig a közösség érdeke az egyéni (magántulajdoni) érdek elé kerül.

Ezúttal nem mennék bele ezen elképzelés helyességének vagy helytelenségének taglásába, hanem megmaradva az említett gondolati körben fogalmazom meg kérdéseimet. Fogadjuk el az orbáni elgondolást, hogy az energiaszektornak, mint stratégiai ágazatnak állami tulajdonban kell lennie, és mindent meg kell tenni a

korábban kiprivatizált (külföldi tulajdonosokhoz került) vagyon magyar állami tulajdonba vételére. Ez a kormányzat érdeke. Ebben a gondolati körben is felvethető azonban a kérdés, hogy ezt a programot miért kellett azon E.on gázcégekre kiterjeszteni, amelyek veszteséget termelnek, értéküket veszítették és fölösleges kapacitásokat foglalnak magukba, mely kapacitások későbbi kihasználtsága is kérdéses. Miért éppen ezekre, miért nem használható, jó tulajdoni elemek visszaszerzésére irányul a kormányzati érdek? Miért nem a még mindig osztalékot fizető Elműre például? Miért akart évekig tartó nagy erőfeszítésekkel hibás terméket beszerezni a Magyar Állam (amely momentán azonos az Orbán-kormányval, a kormány pedig Orbán Viktorral)? Mondhatjuk azért, mert ezek lettek eladásra felkínálva, szemben például az Elművel. Rendben.

Ám az koránt sincs rendben, hogy olyan árat fizettünk értük, amely messze nem tükrözi az értéküket, amely a jóhiszeműen reálisnak vélelmezettnek a két és félszeresét teszi ki, miközben a Magyar Állam nem egy Krózus, és a vevők kijelölt cégeknek sincs elég forrása. A tranzakcióról szóló döntés szembement azzal a kormányzati stratégiával, amely az energia- és közműcégek működési feltételeinek megnehezítésével (ld. rezsicsökkentés, tevékenység-korlátozás) elért vagyonocsításon keresztül kíván előnyös kormányzati vételi pozíciót elérni. A Céltársaságokat nem kellett államilag tönkretenni, azok már eleve tönkrementek voltak.

A becsült negatív vagyonértékhez képest több mint 2 milliárd eurót adtunk a németeknek, és megszabadítottuk a német céget a további veszteségek lenyelésétől. Ugyanakkor – mint aki megbolondult – magunkra húztunk egy kényszerzubbonyt, amiből csak további nehézségeink támadnak. A NER gondolati körében egyfelől van egy politikailag felmutatható trófea, másfelől ez a trófea hibás. Kétféle társadalmi érdek szembeállításáról van szó. Egyrészt arról a társadalmi előnyről, amely a visszaállamosításból származik, másfelől arról a társadalmi hátrányról, amibe ez a visszaállamosítás került. A NER világában a közjó gyarapodott és a közjó csorbult. Ám az előny és a közjó gyarapodása csupán virtuális, vélelmezett, a bizonytalan jövőre kivetített, ugyanakkor a társadalmi/gazdasági hátrány, a közjó csorbulása ténylegesen bekövetkezett. A mérleg két serpenyőjébe elhelyezett tételek nem ekvivalensek, a hátrányok, a közjó csorbulása meghaladja az előnyöket – és akkor még nem említettük azt az érvet, hogy a magyar kormánynak a magyar és nem más népek érdekeit kell szolgálnia. A NER rendszerében gondolkodva sem fogadható el,

hogy az új rendszerváltás folyamatában felmutatható trófea politikai haszna túlkompenzálja az általa termelt gazdasági veszteséget. Ezt Orbán Viktornak is látnia kellett, s ha kormánya – mint állítja – valóban a közjót kívánja szolgálni, akkor ezt az ügyletet nem lett volna szabad erőnek erejével végighajszolnia. Mert ez történt.

Vitathatatlan, hogy a tranzakcióban rejlő és a tranzakció végrehajtása után várható kockázatokra a szakértők rendre rámutattak. Hogy a végső döntés mégsem eszerint formálódott, arra két magyarázat lehet.

Az egyik, hogy a végső döntést meghozók, nem értették meg, nem fogták fel az ügyletben rejlő veszélyeket és ezért elfogadták az ezektől eltekintő eladási árat. A másik, hogy megértették, de valami más, fajsúlyosabb szempontból eltekintettek a kockázatoktól – nem véletlenül, hanem tudatosan. Az elsőnek említett feltételezést kizárhatjuk, mert Orbán Viktort és kormányát nem tarthatjuk szellemileg fogyatékosnak; a kockázatok olyannyira nyilvánvalóak voltak, hogy azokat egy átlagos szellemi képességű egyén is felfoghatta. Így kénytelenek vagyunk elfogadni a második feltételezést, amelynél ugyan nincs információnk arról, hogy mi lehetett az a rendkívül fontos körülmény, az a minden észérvet elsöprő előny, ami miatt irreálisan magas árral fogadták el az ügyletet. De hogy ilyen volt, afelől bizonyosak vagyunk. Annál is inkább, mert ebben a 2012. november végén Orbán Viktor által aláírt szándéknyilatkozat is megerősít. Orbán Viktor akkor már tisztában volt a tranzakció becsült kockázatával, mégis olyan árat fogadott el – ráadásul kőbevésetten -, ami ezeket a kockázatokat egyáltalán nem tartalmazta. A felülértékelt vagyonhoz kapcsolt ár akceptálása nemzetgazdasági érdeket sértett – nyilvánvalóan. De – és ez csak logikai következtetés – nem nyilvánvalóan olyan magánérdeket szolgálhatott, amiért érdemes volt az ügyletet ilyen feltételekkel felvállalni. A szándéknyilatkozat aláírásakor egyértelműen kifejezésre jutó alárendelt pozíciót Orbán Viktornak nagy szégyen lett volna elfogadnia, mint ahogy az is volt. Ám, ha kapott érte kompenzációt, akkor a szégyenérzet elpárologhatott.

Erről csak a húsz évvel ezelőtti szlogen jut az eszembe, hogy könnyítsek a feszültségen: van az a pénz, amiért korpás lesz hajam.

6. A Magyar Nemzeti Bank unortodox döntései

6.1. Kamatpolitika

Az MNB 2013 augusztusától megindította kamatvágó politikáját (akkor az alapkamat 7 százalékon állt), amit elősegített a kedvező nemzetközi likviditási környezet, elsősorban a FED bejelentett likviditásbővítő politikája. Az ennek nyomán felduzzadt pénzkínálat a befektetésre nem ajánlott országok valutáit, így a forintot is megtalálta. Ebből adódóan a kamatvágásokkal csökkentett kamatprémium ellenére a forint – főként rövid lejáratra – keresett maradt. Az MNB az alapkamat csökkentésénél hivatkozhatott az infláció elapadására is, ami tudvalevőleg nagyrészt mesterségesen állt elő.

A jegybank azonban nem érte be a kamatcsökkentések bejelentésével, hanem júliusban, a 2,1 százalékos kamatláb elérésekor deklarálta, hogy itt a kamatvágások vége, és a továbbiakban az MNB e szint megtartására törekszik, és 2015 végéig nem emel rajta. Ezzel a kinyilatkoztatással azonban a saját kezét kötötte meg, mert hitelességvesztés nélkül nem tud sem emelni, sem csökkenteni belátható időtávon belül, még akkor sem, ha arra szükség lenne.

A kamatemelés elkerülhetetlen lesz, ha a FED leállítja a pénzpumpát és megkezdi az alapkamat emelését (erre pillanatnyilag 2015 első negyedévében már esélyt adnak az elemzők). Ekkor ugyanis a pénz a biztonságosabb USA kötvények irányába áramlik, ami a forinteszközökből való kivonulást is jelentheti. Másfelől viszont – ha az Európai Központi Bank valóban végigviszi 1000 milliárd eurós likviditásbővítő programját, akkor az további kamatcsökkentésre ad teret. Ám a jövő évi 2,5 százalékra várható infláció mellett a 2,1 százalékos alapkamat negatív reálkamatot eredményez. Mivel a bankok kivézetetésük elleni védekezésük egyik módja a betéti kamatok csökkentése lehet, a banki megtakarításokon a betéttulajdonosok jelentősen veszítenek, figyelemmel a 15 százalékos kamatadóra, a 6 százalékos szociális adóra is. Visszaeshetnek a bankok forrásai, ami önmagában is aktivitások lanyhulását eredményezi.

6.2. Növekedési Hitelprogram

A Növekedési Hitelprogram második lépcsőjét tavaly év végén hirdette meg a jegybank 2000 milliárd forintos kerettel, amelyhez a korábbiaknál több engedményt is kapcsoltak (kiterjesztették a közvetítői, és igénybevevői kört, felemelték az összeget). Augusztusig az első körben ebből 325 milliárdot tudtak kihelyezni, ekkor Balog Ádám bejelentette, hogy a

nagy érdeklődésre való tekintettel megduplázzák az első kör 500 milliárd forintját. Holott a 2000-ból még 1675 milliárd rendelkezésre állt.

6.3. Az MNB befektetési banki elképzelése: a „rossz bank” felállítása

A kiszivárgott információ szerint az MNB befektetői banki tevékenységet is ki akar építeni a 2014 októberében felállítandó „rossz bank” létrehozásával. 10 évre szólóan hoznák létre az intézményt az 500 millió forint feletti rossz hitelek és a 200 millió forint feletti ingatlanfedezetű rossz hitelek felvásárlására. Ezzel megtisztítanák a bankok portfólióit, az eladásról a bankok szabadon dönthetnek (de ez a szabály még változhat). A szóba jöhető becsült érték 1000 milliárd forint körül van, nagy bevásárlóközpontok, autószalonok, szállodák, lakóparkok, üdülők tartoznak fedezetként e körbe. Nem kizárt, hogy ezzel a megoldással is a vagyon újraosztását kívánják elérni, amennyiben néhány év múlva majd a „csókosoknak” privatizálják. Az MFB-nél 1997 óta működő Magyar Követeléskezelő Zrt-t az ügyletbe nem vonták be.

6.4. Az MNB költségvetési szerepvállalása

Eddigi információink szerint a jegybank 2014-2018 között 320 milliárd forintot kíván elkölteni különféle társadalmpolitikai célokra. Ebből 30 milliárd az un. Értéktárprogram, amelynek keretében már vásároltak Pieter Bruegel festményt a Szépművészeti Múzeumnak, antik hegedűt Lajkó Félixnek, és ismeretlen textilművésznő is kapott 10 millió forintot. Az ingatlanprojekt 90 milliárdjából 50 milliárdot ingatlanok megvételére, 40 milliárdot ingatlanfelújításokra szánnak. Ennek kisebb része a bank terjeszkedését, feladatainak ellátását szolgálja, más része az un. Társadalmi Felelősségi Program része.

Az eddigi ingatlanvásárlások a következők voltak:

- Tiszaroffi Kastélyszálló, 415 millió forint, a banki dolgozók pihenését elősegítendő.
- Collegium Budapest, 1,85 milliárd forint az Akadémiától. I. ker. Uri u. 21. – oktatási célra, ezt kapta a Pallas Athéné Domus Animae alapítvány.
- Kecskeméti Kórház pszichiátriai részlege telekkel együtt 1,7 md forint – oktatási célra, ezt kapta a Pallas Athéné Domus Mentis alapítvány.
- Eiffel Palace 17,8 milliárd forint, 1,2 millió forint/nm – V. ker. Bajcsy Zs. U. 78. – alapítványok elhelyezésére is, továbbá a bank működésére, lebonyolítója a

Trócsányi ügyvédi iroda volt, az eladó bruttó 15 millió eurót keresett az ügyleten, tulajdoni háttérét egy Seychelle szigeteken bejegyzett cég jelenti.

- V. ker. Kálmán Imre u. 20. 450 millió forint – az Ipartestületek Országos Szövetségétől, alapvetően a bankárképzés támogatására, ezt kapta a Pallas Athéné Domus Scientiae alapítvány.

Az MNB a Társadalmi Felelősségi Program keretében több művészeti intézménynek is segítséget nyújt, így kapott eddig forrásokat az Opera, a Nemzeti Színház, a MŰPA, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem és a jobboldalhoz állt Balkan Fanatik nevű együttes is. E program keretében hirdette meg nagy felháborodást kiváltó programját a jegybank, a Pallas Athéné Domus alapítványok felállítását, amelynek költségét 200 milliárd forintra teszik. (Ebből ingatlanvásárlásra ment 4 milliárd forint – az imént jelzettek szerint.) Az alapítványok 160 milliárd forintnyi vagyont kaptak, fele részben devizában, amit jó árfolyamon válthattak át (az ukrán válság hatásával is legyengített forint idején) forintra. A vagyont az alapítványok bankbetétekbe, részvényekbe, letéti jegyekbe és állampapírokba is fektethetik. Ez utóbbi a költségvetés közvetett jegybanki finanszírozását jelenti, ami az unióban tiltott. (Azzal vélik kivédhetőnek e vádat, hogy az állampapír-vásárlásról a Kuratóriumok döntenek és nem a jegybank. Csakhogy minden kuratóriumban ott vannak a jegybank tisztviselői is.) A kuratórium elnöke a mindenkori minimálbér hétszeresét, a tagok az ötszörösét kapják díjazásként.

Matolcsy György azzal indokolta az alapítványok létrehozását, hogy szükség van az oktatás, és a kutatás megújítására, s ezt a jegybank feladatának tekinti, amiről a kormánnyal is egyeztetett. Csak ezt ne mondta volna, mert a jegybanktörvény szerint a jegybanknak tilos a kormánnyal egyezkednie. Az alapítványok vagyonuk hozamát használhatják fel működésükhöz, ami évi 10-12 milliárd forint lehet. Összehasonlításképpen: a teljes magyar felsőoktatás 2014-ben 136,7 milliárd forintot kap, az ELTE 13 milliárdot, a Corvinus 6-7 milliárdot. Matolcsy programjában párhuzamos közgazdász-oktatási rendszer kiépítéséről van szó, amit egyáltalán nem rejtett véka alá: „2010-től egy új politika és új gazdaságpolitika hozta ki Magyarországot a nyílt pénzügyi és rejtett erkölcsi válságból, ez a siker egy új közgazdasági gondolkodáson alapult, ami gyökeresen eltér a neoliberais tanoktól. A közgazdasági és pénzügyi oktatásban is fordulatra van szükség: ehhez új intézményekre, új szellemű oktatókra és új tananyagokra van szükség. (168 ó. Idézi a Vs-nek adott interjút 2014. szept. 11.)

Az alapítványokról a következők ismereteseek:

- *Pallas Athéné Domus Animae* – 42 md forint vagyon, angol-magyar nyelvű doktori iskola közgazdasági és pénzügyi szakképzésre, ennek a kuratóriumában foglal helyet Matolcsy György is.
- *Pallas Athéné Domus Scientiae* – 42 md forint vagyon, alapvetően a bankárképzés támogatása,
- *Pallas Athéné Domus Concordiae* – 42 md forint vagyon, a határon túli gazdasági oktatás támogatása – Marosvásárhelyi egyetem,
- *Pallas Athéné Domus Geopolitikai* – 22 md forint vagyon, a geostratégiai és geopolitikai tudásteremtés ösztönzésére,
- *Pallas Athéné Domus Mentis* – 12 md forint vagyon, a Bács-Kiskun megyei közgazdasági és pénzügyi szakemberképzés támogatására; ez kívánna lenni az ellen Corvinus, ennek a kuratóriumában is helyet foglal Matolcsy György.

A jegybank korábban is támogatta a pénzügyek oktatását, amelynek szabály szerint a beszedett bírságok adják a fedezetét. Ebből azonban 2013-ban csak 862 millió forint jött össze, és az idei nagy bírságolási akciókból sem termelődik várhatóan 2 milliárd forintnál több. Az említett programok forrását az MNB igazgatósága a bank nyereségében találta meg, amelynek felhasználásáról az MNB igazgatósága dönt, ami fölött a tulajdonost képviselő kormány szemet huny. Közgazdaságilag azonban súlyos szereptévesztésben van a központi bank.

- Nyereségét úgy igyekszik beállítani, hogy az az eredményes, jó munkájának köszönhető, ellentétben elődei veszteségtermelésével, amelyet a költségvetésnek – szabály szerint meg kellett térítenie. Az igazság azonban ennek az ellenkezője. A mostani tetemes nyereség főként annak a következménye, hogy a jegybank gyenge forintra játszott, ami ellentétes volt a forint vásárlóerejének megőrzését előíró jegybanki feladattal. Az MNB szó nélkül hagyta a kormány rossz gazdaságpolitikáját, amely bizalmatlanságot szült a befektetők körében, akik inkább eladni, mintsem venni akarták a forintot. Viszont a jegybanki tartalékok az MNB még erősebb forintárfolyam mellett szerezte be (kb. 270-280 forintért), így most nem történik más, mint az árfolyamnyereség realizálása.³ Másfelől a kierőszakolt

³ 2014 első felében a jegybanknak 250 milliárd forint nyeresége képződött.

kamatcsökkentés is megtakarításokat hozott az MNB-nek. Ám, ha a forint valamilyen okból visszaerősödne és a kamatokat is emelni kell, akkor eltűnik a nyereség.

- A nyereség felhasználásáról nem dönthetne az MNB igazgatósága, csak annak tulajdonosa, az állam. (Ám ezt a problémát szabályozással megoldották.)

- Az MNB új gazdálkodási célt tűzött ki maga elé: a pozitív eredmény fenntartható legyen, ami képtelenség; a központi bank – bár részvénytársaság – nem nyereségorientált vállalkozás, nyereségképződésre koncentrálna politikája nagyon is célt téveszthet, nagyon is elvétheti alapvető feladatának teljesítését.

- Az MNB költségvetési feladatok finanszírozását vállalja át, amihez közpénzt használ fel anélkül, hogy annak ellenőrzését akár csak formálisan is a köz (parlament) elvégezhetné.

- Matolcsy György felülírhatónak véli a létező közgazdaságtant, és erre felhatalmazottnak érzi magát.⁴

7. Állami szerepvállalás erősödése a bankrendszerben

2014. július 25-én a magyar állam megvásárolta a Magyar Külkereskedelmi Bankot a Bayerische Landesbanktól 55 millió euróért. A német tulajdonos az eladás előtt még 270 millió forintos tőkeemelést vállalt. (2010-től veszteséges volt a bank, örültek, hogy megszabadultak.) A tulajdonos képviselője a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium lett, és a cég – a Magyar Fejlesztési Bankkal együtt – Németh Lászlóné felügyelete alá került. A bankot Csányi Sándor is megvette volna – ennél olcsóbban! – de az MNB, mint felügyelő hatóság nem adott rá engedélyt. Varga Mihály szerint további konszolidációra nem szorul a bank, 2016-ban már nyereséges lesz, és valószínű privatizálják majd. A banknak 81 fiókja, 2000 dolgozója, 2000 md forintos mérlegfőösszege van és a vállalati hitelek 12,3 százalékát kezeli (többnyire ingatlanfedezet mellett nyújtottak, 1700 milliárd forintnyi ingatlanokkal fedezett a hitelállomány – ami ebből rossz, az mehet majd az MNB „rossz bankjába”). Az október elején megtartott tisztújító közgyűlésen többnyire az NFM megbízható vezetői kerültek pozícióba +Parragh László. A tervek szerint a talpraállást állami cégek számlavezetésének megbízásaival is segítik majd. Az MNB Pallas Athéné Domus... alapítványainak számláját már itt vezetik. Ide kerülhet a Töröcskei István és neje többségi tulajdonában lévő Széchenyi

⁴ Békesi László a Matolcsy modellt olyan eklektikus kotyvaléknak nevezte, amit a kormány alkalmi célokra mixelt össze. (168 óra. 2014. szept. 11.)

Bank is, amelybe most szállt be a Vnyesnyekombank 10 milliárd forinttal⁵, s lehetséges, hogy a Paks II. projekt bankügyeit is itt fogják intézni.

8. Devizahitelek „megmentése”

A devizahitelek megmentésének programja – a végtörlesztés, a Nemzeti Eszközkezelő felállítása és az árfolyamgát meghirdetése után – 2013 július elején fordult a kormányzat részéről élesbe. Ekkor ugyanis egy, az adósok kárára történő Kúria-döntést követően (a főként a Jobbik által tüzelt) az adósok Orbán Viktor házánál tüntettek. Orbán Viktor heteken belül elrendelte a helyzet rendezését. Előbb a bankokat szólította fel a megoldás kidolgozására. A Bankszövetség két javaslatot le is tett 2014. augusztus végén a devizahitelek kivezetésére⁶, ami azonban nem nyerte el a kabinet tetszését.⁷ Szeptemberben a Fidesz ultimátumot adott a bankoknak, hogy vagy megmentik az adósokat, vagy a kormány lép. Végül is a nagy ijesztgetésből annyi lett, hogy a kormány november elején döntött az árfolyamgátba belépés korlátainak lebontásáról, vagyis e menekülési csatorna használatának kiterjesztéséről, s bejelentette, hogy további lépéseihez a bíróságok, a Kúria döntését várják. (Utólag érzékelhető, hogy időhúzásra játszottak, egyrészt, mert a választások előtt nem akarták bedönteni a bankrendszert, másrészt, mert a kormány-választópolgárok szavazatait sem akarták veszni hagyni.) Nagy csalódást okozva a Kúria decemberben közölte a véleményét, miszerint a devizahitel-szerződések nem semmisek, hanem jogszerűek⁸ és az árfolyamkockázatot az adósoknak kell viselniük. További kérdések tisztázásában a Kúria az Eu Bíróság állásfoglalását várta (árfolyamrés és egyoldalú szerződésmódosítás).

2014 márciusában az Alkotmánybíróság közölte, hogy ha lesz rá jogi ok, az országgyűlés bele nyúlhat a szerződésekbe. 2014. június 16-án a Kúria nyilvánosságra hozta jogegységi határozatát, hogy irányt mutasson a folyamatban lévő jogvitáknak. Három kérdés tisztázódott:

- A hitelszerződés nem érvénytelen, de érvénytelen az a része, amelyből nem derül ki egyértelműen, hogy az árfolyamkockázat az adóst terheli – ezért a szerződést ki kell javítani.

⁵ Korábban az államtól is kaptak már milliárdokat.

⁶ Egyik sem került nyilvánosságra.

⁷ Feltételezhetően valamilyen formában a kivezetés terheinek megosztását tartalmazták az ügyfelek, az állam és a bankok között, ez volt az elutasítás oka.

⁸ Ennek ellenére Orbán és az ügy szóvivője, Rogán Antal továbbra is hibás termékről beszél.

Ha az adós azt állítja, hogy félretájékoztatták a kockázatot illetően, akkor ezt neki kell a bíróságon bizonyítania.

- Tisztességtelen az árfolyamrés alkalmazása, mert ahhoz nem kapcsolódik szolgáltatás.⁹ Ám ettől a szerződés nem válik érvénytelenné. Az MNB devizaárfolyamát kell alkalmazni. (Ez a megállapítás ellentétes volt a Kúria korábbi döntésével, amikor csak az árfolyamrés nagyságát kifogásolták, nem az eltérő árfolyamok alkalmazását.) A különbség az adóst megilleti, ha még nem évült el (vagyis még öt éven belül vagyunk).

- Érvénytelen az egyoldalú szerződésmódosítás (kamat- és díjmelés), ha a szerződésből nem derül ki, hogy mi alapján módosítanak, és annak milyen hatása lesz az adósra nézve. A szerződés szövegének egyértelműnek kell lennie, meg kell felelnie a ténylegesség, az arányosság, az átláthatóság, a felmondhatóság, a szimmetria követelményének. Ha a felsorolt gumiszabályoknak nem felel meg, akkor a szerződésmódosítás érvénytelen, és az adósnak emiatt okozott kárt a banknak meg kell térítenie.

A Kúria jogegységi határozata nyíltan az egyedi jogi eljárások felé terelte az adósokat. Mivel az végzetes lett volna a bíróságokra és a bankokra nézve is, a kormány adósmentő törvényt terjesztett elő a Kúria döntése alapján, amit július 4-én a parlament többsége el is fogadott.¹⁰ A devizahiteles törvénycsomag a következőket rendelte el:

- A bankoknak 90 nap alatt újra kell számolniuk a törlesztéseket az MNB középárfolyama alapján, a különbség az adóst illeti (árfolyamrés-használat törlése; 2010. novembertől egyébként is középárfolyammal kellett számolni).

- Vélelmezni kell, hogy minden kamat- és egyéb díjmelés és az ezt lehetővé tevő szerződéses kikötés tisztességtelen volt – az ellenkezőjét pedig a bankoknak kell bizonyítaniuk. Ez a forinthitelekre is vonatkozik. E rendelkezés felrúgta az ártatlanság vélelmének ősi jogelvét.

- Az öt éves elévülést a törvény a devizahitelesek tárgyában félre tolta és elrendelte, hogy a rendelkezések minden 2004. január 1-je után kötött szerződésre vonatkoznak, kivéve a végtörlesztéssel és a Nemzeti Eszközkezelő által kivezetetteket.

⁹ A Bankszövetség nem értett ezzel egyet, mert a bankok valóban átváltottak, nem fiktív ügyleteket hajtottak végre, ezért indokolt lett volna a vételi és az eladási árfolyam elismerése.

¹⁰ A DK tartózkodott, és csak Fodor Gábor szavazott nemmel.

A törvény olyan határidőket szabott meg, amelyekben belül lehetetlen érdemben felkészülni a bírósági tárgyalásokra, de nyilván ez volt a cél. Az azóta ismertté vált tapasztalatok ezt igazolták vissza. A bankoknak aug. 25-ig kellett, mint felpereseknek benyújtaniuk annak bizonyítását, hogy tisztességesen jártak el a szerződések módosításánál akkor, amikor az érvényes jogszabályokat követték, s annak idején ezen gyakorlatuk ellen az akkori bankfelügyelet sem emelt kifogást. (Ám a mai igazságügyi miniszternek az a véleménye, hogy a szabálykövető magatartás önmagában még nem bizonyítja a tisztességes magatartást. Vagyis a bankoknak 2004 után olyan magatartást kellett volna tanúsítaniuk, amely megfelel a mai politikai ízlésnek?)

A 42 hitelintézettel és a lízingcégekkel, takarékszövetkezetekkel, jelzálogbankokkal együtt összesen 400 intézmény volt jogosult pert indatani a magyar állam ellen a Fővárosi Törvényszéken. A perköltség a felperest terhelte. Közülük azonban csak 79 nyújtott be keresetet. Az államot képviselő alperes szerepének betöltéséhez a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium meghívásos pályáztatás keretében kötött ügyvédi irodákkal szerződést. A bíróságok a folyamatban lévő, egyéni pereket felfüggesztették.

2014. október elején az Igazságügyi Minisztérium a következő információval szolgált a perek lefolyásáról:

- A 79 elindított eljárásból első fokon 59-ben pert nyert az állam, 3-ban részlegesen, négy esetben az ügy az Alkotmánybíróság elé került.
- Október közepéig a perek első fokon befejeződnek.
- November közepéig másodfokon is befejeződnek.
- A Kúriára kerülő ügyek legkésőbb 2015. január 15-én lezárulnak.
- Az adósmentő törvény mindenben megfelel az alaptörvény követelményének.

Noha valamennyi felperes kérte a Fővárosi Törvényszéket, hogy a törvény alkotmányosértő mivolta miatt forduljanak beadvánnyal az Alkotmánybírósághoz, erre csak szeptember 5-én került sor az Eger és Vidéke Takarékszövetkezet beadványa alapján, amelynek tárgyalását a bíróság felfüggesztette. Bírói vélemények szerint a Törvényszék érvelése rendkívül erős, amit alapvetően az alkotmánybírák figyelmébe ajánlanak az a következő:

- A törvény sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot, mert nem adott elég időt a feleknek a perekre való felkészülésre.¹¹
- A törvényben foglalt visszamenőleges jogalkotás sérti a jogbiztonságot.
- Csorbul a bírói függetlenség.
- A beadványban arra is utaltak, hogy a XXXVIII. Tv. Beleütközik a római egyezménybe is, és mivel elmaradt az Európai Központi Bankkal való előzetes egyeztetés, ezért az közjogilag érvénytelen, és kéri emiatt a megsemmisítését.

A minisztérium azonnal kifogásolta ezt a bírói magatartást, kilátásba helyezte annak kivizsgálását, hangsúlyozta, hogy a törvény mindenben megfelel az alaptörvényben foglaltaknak és felhívta az Alkotmánybíróság figyelmét az ügy társadalmi jelentőségére. Vagyis indokolatlan nyomást gyakorolt a bíróságra és az alkotmánybírákra is. Rogán Antal az alkotmánybírásági beadványt a bankok időhúzásának tartotta, és kijelentette, hogy ez a taktika sikertelen lesz, és a 2015. februárra kitűzött elszámoltatás nincs veszélyben. Ismerte az Alkotmánybíróság összetételében bekövetkezett változást, továbbá azt, hogy Navracsics még a korábbi AB-tól normakontrollt kért és kapott, valamint, hogy az új miniszter elküldte – nyilván nem nyomásgyakorlás céljából! – a véleményét az AB-nak, nincs kétségünk afelől, hogy az „adósmentő” törvényt az AB nem tartja az alaptörvénnyel ellentétesnek. Az AB-nek egyébként 90 napja van a döntésre, de Rogán Antal a frakciója nevében azt megsürgette.

Az MNB első becslése szerint a törvény 6-900 milliárd forintos terhet ró a hitelezőkre, ám ma már 1000 milliárd forintról szólnak Rogán nyilatkozatai is. A bankrendszer összesített tőkéje 2700 milliárd forint, vagyis annak több mint egyharmadát elvinné a törvény végrehajtása. Más oldalról: a kötelező tőkemegfelelés feletti rész 90 százalékát. Nem mellesleg a bankok eddig mintegy 1200 milliárd forintot adtak a költségvetésnek és a végtörlesztőknek anélkül, hogy a devizahitelek helyzete – a végtörlesztők kivételével – javult volna. Az Erste Banknak, a CIB-nek, a Raiffeisennek, az MKB-nak a 8 százalékos tőkemegfelelés prezentálásához is tőkét kell emelni. (A legjobb helyzetben az OTP van.) Ekkor még nincs fogalmunk arról, hogy mit jelent majd a devizahitelek végleges kivezetése, azaz jövő évre előirányzott forintosítása, az milyen árfolyamon történik. Rogán Antal diszkontárfolyamot akar, de a mérték nem mindegy.

¹¹ A Fővárosi Törvényszéknek 8 napon belül tárgyalásra kell kitűzni a beadványt, és az ítéletet 30 napon belül meg kell hozni, de a kihirdetés 15 napra elhalasztható. Ugyanez vonatkozik a másodfokra is, vagyis max. 90 napon jogerős ítélet születhet, aminek az esetleges felülvizsgálatára a Kúria is csak 30 napot kap.

A bankok és a magyar állam közötti perek még rendre folyamatban voltak, amikor a Kormány – megelőlegezve a győzelmet – szeptemberben benyújtotta a T/1272. sz. törvényjavaslatot a parlamentnek a hitelszerződések „tisztegtelen” pontjainak elszámolásáról. (Az elszámolási törvény bankkörökben csak leszámolási törvényként ismeretes.) Noha ebben a törvényben az elszámolás elveit határozták meg és a konkrét mértékekről majd az MNB fog rendelkezni, Rogán és Orbán már júliusban azt nyilatkozta, hogy a havi törlesztőrészlet 25-40 százalékkal fog csökkenni.

Az elszámolási törvény szerint:

- Készpénzt csak azok kapnak, akik már törlesztettek – a végtörlesztők kivételével, mindenki másnál a bankok által korábban „tisztegtelenül” elvett jövedelmet a tőketartozásból vonják le.
- A végtörlesztett egykori adós (17 ezren voltak) 10 ezer forintos eljárási illeték mellett kérhet elszámolást a bankjától, s ha még járna neki a kapott árfolyamkedvezményen felül, akkor a különbözetet megkaphatja (ennek a valószínűsége kicsi).
- A visszajáró összeget az MNB később megjelenő képletei alapján kell majd kiszámolni, s ha az ügyfél azt kevésnek tartaná, panaszt tehet a jegybanknál.
- A 185 ezer fős árfolyamgátas csoportnál a követeléssel először a gyűjtőszámlát csökkentik, és csak azután a tőkét.
- A Nemzeti Eszközkezelővel elszámolt 19 ezer adósnak nem lehet követelése, itt a bank az Eszközkezelővel számol el.
- A bankok 2016. április 30-ig nem emelhetnek kamatot a deviza- és a forintalapú hiteleknél.

A devizahitelek kivezetésének ismertté vált módja (a forintra váltás még ezután jön, erről ezért nem tudunk értékelést adni), makrogazdasági hatását tekintve inkább negatív, mint pozitív hozadékú. Pozitív hozadéka mindössze annyi lesz, hogy a törlesztőrészletek csökkenése miatt megmaradt jövedelmet a háztartások – prognózisunk szerint – nagyobb arányban elhalasztott fogyasztásuk pótlására fogják fordítani, s ennyiben hozzájárulnak a gazdaság növekedéséhez. Ez egy egyszeri növekedési hatás lesz. Ugyanakkor a bankok tönkretétele a hitelezés beszűkülésén keresztül nem engedi megerősödni a növekedési

alapokat, és újból megerősíti minden befektető számára azt, hogy Magyarországon bármi megtörténhet, és a bármi meg is történik. Az országkockázat emelkedik, bankcsődök is lehetségesek. Hosszabb távú hatásként pedig azzal számolunk, hogy a bankrendszer ledózerolásának végső célja a tulajdon újraosztása. Vagyis folytatódik a NER építése: a népeknek kiosztott kis konckkal fenntartott hatalom a NER támogatóinak busás hozamokat juttat a vagyonok újraosztásán keresztül.

9., „Eljön a mi időnk...” – nyári kormányfő-show

„Kinek ujjong a reményteli szavazókör?”

A támogatottságod maximális.

Annyi kaján arcon hübrisztől dagadó bőr”

Térey János: Kampány Szupernova. És. szept. 5.

Orbán Viktor sok-sok éve a nyári uborkaszezon idejére tartogatja az évi soros meglepetését, hisz’ mindig a lehető legkevésbé zsúfolt nyaralási holtidőben szokta kifejtetni magas gondolatait a világ folyásáról. Így volt ez 2014. július végén is, amikor egy szombati napon (július 26-án), a megszokott/bejártott helyszínen (Tusnádfürdőn) mindössze 35 percen kifejtette aktuális világvilágát. A beszéd szövege ehelyütt olvasható:

http://mandiner.hu/cikk/20140728_orban_viktor_a_munkaalapu_allam_korszaka_kovetkezik_beszed_tusvanyos_2014

Nincs is ezzel semmi gond, hiszen kit is érdekelne a táborlakókon kívül egy ilyesfajta hitvallás? Hát, nem így lett... Az idejű produkciót példátlan hazai és nemzetközi visszhang követte, a következő hetek/hónapok során követhetetlen mennyiségű hazai és nemzetközi írás, elemzés, reakció értelmezte/kommentálta és magyarázta a beszédet. Többnyire meglehetősen éles és kritikus tónusban. (E pont végén megpróbálunk egyfajta körképet nyújtani az idejű nyári” tusnádfürdői irodalom” egészéről. Meglepően hosszú lesz ezúttal a hivatkozott irodalom listája.)

Nézzük meg először is pontosan, hogy miről is szólt a 35 perces beszéd? RÖVIDEN TÍZ olyan gondolati egységet találhatunk benne, amely valóban megérdemelne valamilyen reakciót.

- Először is megdicsérte a határon túliakat, amiért éltek a magyar választásokon való részvételnek a Fidesz által megteremtett történelmi lehetőségével. S nem győzte hangsúlyozni, hogy éppen ez az egy mandátum kellett ahhoz, hogy a 2014-es választások nyomán újból kétharmados többséghez jutottak. Ezúttal nem bonyolódnék bele a kérdéskör részleteinek taglalásába, de mégis érdemes a nyitányhoz két megjegyzést hozzáfűzni:

Az egyik, hogy Orbán korábban soha nem emlegette ennek az egyetlen mandátumnak a kivételes jelentőségét. Itthon semmiképpen sem... S ha belegondolunk, akkor erre minden oka meglehetősen, hiszen ezzel egyúttal azt is el kellett volna ismernie, hogy – nem a hazai választók hatalmazták fel a Fideszt az újbóli kétharmad kivételes boldogságával... S akkor az április óta tartó ünneplésnek egy igen fontos legitimációs pillérétől kellett volna lemondani. Naná, hogy erről nem szerettek volna lemondani.

A másik: a beszédet követő sok tucatnyi elemző figyelmét ez a nyitány elkerülte, egyszerűen észre sem vették, elengedték a fülük mellett, s meg sem próbálták végig gondolni a gesztusnak a – nagyon is vitatható – üzenetét. Mi lehetett a figyelmetlenség magyarázata? Talán az, hogy a többi - később részletezendő - tézis sokkal szélesebb területeken kínált kritikai kapaszkodókat. Lehet. Mindenesetre a magunk véleménye az, hogy a „dicséret” politikai konzekvenciáival fogunk még találkozni Orbán Viktor politikai ízlésének megfelelő körülmények között.

- A beszéd központi, szervező magva a 2008-ban megkezdődött, s máig be nem fejeződő világgazdasági válság következményeinek dramatizálásából deriválódott. E ponton sem szeretnénk túlzottan elmerülni a részletekben, csupán annyit jegyeznék meg, hogy Orbán Viktor a tőle megszokott módon járt el: kinagyította, eltúlozta mindazokat a következményeket, amelyek az eleve meglévő, és korábban is, évek óta hangoztatott mániáit igazolni látszottak. (Ennek részleteiről már csak azért sem írunk, mert a túlzásokat igen színvonalasan szedték darabokra Mellár Tamás és Marosán György kritikái.)
- E mostani válságot, s a követő reakciókat olyan történelmi jelentőségű fordulatként igyekezett értelmezni a kormányfő, amelynek a következményei mind–mind őt, illetve az általa évek óta követett politikát igazolták volna vissza. Ez oly mértékben gyerekes és átlátszó eljárás, hogy még a cáfolatára is röstellnék bővebb energiát

fordítani. (A beszédet elsőként kommentáló/elemző reakciók szinte mindegyike ezeket az összefüggéseket mutatta be, s talán az sem érdektelen, hogy a jobboldali irányultságú fórumok is meglehetősen elutasítóak voltak ezzel a kritikátlan önképpel szemben.

<http://444.hu/2014/07/26/orban-vege-van-a-liberalis-demokracianak-magyarorszagon/>

http://hvg.hu/itthon/20140726_Orban_konnyen_lehet_eljott_a_mi_idonk#um_source=hirkereso&utm_medium=listing&utm_campaign=hirkereso_2014_7_26

<http://nol.hu/kulfold/orban-magyarország-illiberalis-allam-1476451>

<http://www.vg.hu/kozelet/politika/orban-tusnadfurdon-50-szazalek-felett-a-magyar-tulajdon-a-bankrendszerben-432014>

[http://mno.hu/tusvanyos/orban-az-uj-magyar-allam-nem-liberalis-allam-](http://mno.hu/tusvanyos/orban-az-uj-magyar-allam-nem-liberalis-allam-1239241)

[1239241](http://mno.hu/tusvanyos/orban-az-uj-magyar-allam-nem-liberalis-allam-1239241)

http://vs.hu/orban-nekiment-magyar-civileknek-tusvanyoson-0726?utm_source=hrkrs&utm_medium=rss

http://hvg.hu/velemeney/20140726_A_tortenelem_vege

http://hvg.hu/velemeney.nyuzsog/20120730_tusnadfurdo_plt

http://hvg.hu/itthon/20110801_Nyugat_borton_kenyszerlakhely

http://mandiner.blog.hu/2014/07/31/a_poszt_liberalis_demokracia_nyomaban

http://mandiner.blog.hu/2014/08/11/kormanyzasrol_es_civilsegrol_az_allamelet_peremen

http://mandiner.blog.hu/2014/07/28/keletrol_nyugatrol_orbani_viziokrol

- Némi meglepő fordulattal, az Új Világ új reakcióinak felsorolásakor csupa pozitív amerikai példa jutott Orbán eszébe – ezért is lepett meg, pl. engem az, hogy a következő hetekben leginkább éppen Amerikából érkeztek a legkíméletlenebb bírálatok. Lehet, maga Orbán is eleve sejtette eme támadások várható mivoltát, s azt hitte, hogy ha teletűzdeli a beszédét néhány olyan – Amerikát ünneplő – formális elismeréssel, akkor előre kihúzhatja a várható támadások alól a talajt. Nem így történt - s ennek okairól később megemlékezünk. Ám ezen a ponton elérte a beszéd legvitatottabb momentumához.
- Ugyanis az „illiberalis demokrácia” elleni kirohanását nagyon nehéz lett volna másképpen értelmezni, mint az amerikai típusú kapitalizmus+európai

parlamentarizmus kombinációjaként meghonosodott modell tudatos elvetését. Ennek a részleteire még igyekszünk bővebben is kitérni, ehelyütt csak annyit jegyzzenék meg, hogy az Orbán által felsorolt érvek mindegyike túlon túl jól ismert már évtizedek óta. S eme érveknek egyáltalán nincsenek kedvező fogadtatásai. Nálunk sem. Nemcsak a nemzetközi fundamentalista irodalomból ismertek mindezek, hanem mindezeknek a hazai adaptációiból is - kezdve a korai Csurkától, a későbbben népszerűvé vált/népszerűsített Bogár/Drábits/Tellér, s egyéb összeesküvés-elméletek különféle hazai szerzőiig.

- A mondandó rejtett Amerika-ellenességét aztán markánsan domborította ki a "pozitív példák" sorozata: mert a talányos logika alapján egymás mellé emelt Szingapúr/Kína/India/Oroszország/Törökország-mintázatok dicsérete nem is olyan nagyon takargatott, indirekt jellegű Amerika-kritika. Kapott is Orbán ezután éppen eleget. Még az idős - nyolcvanötödik évén túljutott – Kornai Jánost is sikerült annyira felidegesítenie, hogy a világhírű tudósemler hosszadalmas esszében koncentrálvá mutatta ki a kínai sikertörténet számunkra való követhetlenségének ezer és egy okát... / Kornai János: *Példaképünk: Kína?* ÉS. 2014. aug. 29./
- A beszéd ezen a ponton meglehetősen zavaros fejtegetésbe fordult át, amelynek egyik eleme a versenyképesség túlzásai elleni kirohanásból állt, majd – ugyanennek a versenyképességnek az igenléséből, de most már állami/politikai doktrína szintjére emelve mindezt a követelményt. Nem csoda, hogy ez volt az a mutatvány, amelynek elemzésébe beletörött az összes elemző bicskájá, s még a végtelenül lojális londoni elkötelezett, hívó professzor (Schöpflin György) is csak azzal tudott kibújni a kötelező védelem feladata alól, hogy majd tíz év múlva derülhet csak ki, hogy igazá volt-e Orbán Viktornak...
- A várva várt pozitív minta meghirdetése azonban ezúttal is az évek óta megszokott „munkaalapú társadalom”- elképzelésének sokadik (és ezúttal is a korábbiakhoz hasonlóan dagályos és semmitmondó) elővezetéséből állott. Erről a hangzatos megoldásról most sem sikerült az feszülten érdeklődő hallgatóságnak többet megtudnia, mint az éppen aktuális kormányzati döntések mindennapos apológiáját.
- Megtudhattuk még, hogy a választások óta eltelt – amúgy nem kevés – idő, mintegy negyedév legnagyobb kormányzati tette a leendő uniós pénzek fogadási rendszerének radikális megváltoztatása volt. Ezt a szervezeti megoldást is sikerült olyan patrióta pátozzsal körülönteve megmagyarázni, hogy az embernek azonnal kedve lett volna megkérdezni: Ha ez ilyen jelentőségű, ekkora horderejű történelmi és nemzetvédő

TETT, akkor miért tetszettek az előző négy év során mindezzel ennyit késlekedni????

- A beszéd utolsó perceire maradt az igazi meglepetés: a civil szférával szembeni meglepő erejű, s minden kétséget kizáróan fenyegető tónusú, példátlan politikai kirohanás. Nem hagyott Orbán Viktor semmi kétséget afelől, hogy az elkövetkező időszakban a hazai kormányzati cselekvés elsősorú és kitüntetett politikai ellenfele az a civil szféra lesz, amelyet itt, Tusnádfürdőn nemes egyszerűséggel az idegen hatalmak által fizetett, ellenséges ügynökök gyülekezeteként bélyegzett meg. Akinek volt némi gyakorlata a korábbi Orbán-beszédek értelmezésében, az abban a pillanatban megérezhette, hogy a következőkben e téren látványos és kellemetlen változások elé nézhetünk. (Nem is kellett nagyon sokat várnunk a megfejtéssel: két-három héten belül valóban megindultak az összehangolt és minden korábbi próbálkozásokat felülmúlóan durva támadások a civil szervezetek ellen.)

Nagy vonalakban a felsorolt pontokkal foglalhatjuk össze e július végi Orbán-beszéd legfontosabb kitételeit. Ennyi talán elegendő is annak bevezetéséhez, hogy megérthessük a későbbi hazai és külföldi reakciók példátlan sokaságát, s kritikai tartalmuk lényegét. Előljáróban azt mindenképpen érdemes nyugtáznunk, hogy ritkán történik meg egy 35 perces beszéddel az, ami e produkcióval. Még két hónappal később is szinte naponta jelennek meg újabb és újabb érvek, kritikák, cáfolatok és magyarázatok annak kapcsán, mit is gondolhatott valójában Orbán Viktor? (Egy friss példa: a Népszabadság szept. 15-ei számában Harangozó Gábor – szocialista képviselő – „*Az orbáni munkaalapú társadalom*” című írásában próbálja átfogóan bemutatni e megfogalmazás következményeinek nem is annyira rejtett veszélyeit.)

A hazai kritikák elsőprő többsége a tusványosi beszéd *demokrácia-ellenes mondanivalóját szedte izekre*. A szerzők többsége úgy látja, hogy ebben a beszédben összefoglalódik mindaz a hatalmi törekvés, amelynek az elmúlt néhány évben amúgy is kényszerű tanúi lehettünk. Az új talán csak annyi, hogy Orbán Viktor nyíltan bejelentette a demokratikus modellel történő szakítást, és a jövőre nézve előlegezte meg egy olyan hatalmi berendezkedés körvonalait, amely egy autoriter/parancsuralmi szisztéma – általa kívánatosnak tartott – eljövételét sejtette. A szerzők egy része nem mulasztotta el azt sem, hogy kimutassa e mentalitás kezdetektől hazug mivoltát, valamint azt sem, ahogyan Orbán tudatosan él vissza a látszat és az igazság állandó összekeverésével. (Csepeli, Mellár, Sággy, Lakner.) Még talán Lakner Zoltán kritikája a leghiggadtabb hangnemű, s abban is egyedülálló, hogy figyelmezteti OV hallgatóságát, valamint kritikusait arra, hogy nincsen

ebben a beszédben semmi olyan újdonság, amellyel a kormányfő ne próbálkozott volna már korábban is. Szerinte éppen az a meglepő, hogy Orbánnak mennyire nincs semmiféle új gondolata; az a meggondolkoztató, hogy az új helyzetben is csak önmaga régebbi - beválnak gondolt – patronjait sütögeti újra meg újra el.

Többen észrevették azonban azt is, hogy a nyílt, „illiberális” deklaráció számos olyan veszéllyel is megterhelt, amely még az elkötelezett, Orbán-párti értelmiségiek számára is olyan új eligazodási pontot jelenthet, amelyet nem lesz könnyű zavartalanul megszokniuk. Sághy Márton például azt írja, hogy e beszéd mindenekelőtt a jobboldali értelmiségiek számára elhangzott ajánlat: hogy t.i. hajlandóak-e elfogadni a jövőre nézve ezt az antidemokratikus fordulatot is? S mintha e felszólítást hallotta volna meg a jobboldal egyik legrégebbi támaszának, a Professzorok Batthyány Körének egyik alapítója, Solymosi Frigyes. Ő ugyanis nyílt levélben kezdte kérdezgetni Orbán Viktort, hogy mindez most vicc, vagy komoly? **Tényleg azt hiszi a miniszterelnök, lehetséges hazánk számára olyan modellt ajánlani, amely egyszerre épít a diktatúrák vélt előnyeire, s ugyanakkor a Nyugat-ellenességre is?** S ha tényleg így hiszi, akkor szóljon már valaki rá, ha még egyáltalán van erre alkalmas személy a környezetében. Némileg hasonló aggodalom volt kiolvasható annak a Mellár Tamásnak az írásából is, aki a nem is oly távoli múltban még szintén a jobboldali/konzervatív szakértelmiség egyik reprezentatív személyiségének számított. Ő úgy értelmezte az új, orbáni ajánlatot, mint amely egyszerre szól a baloldalnak: „maradjatok továbbra is csöndben, mert megbuktatok...” A jobboldalnak meg azzal, hogy elfogadtassa velük: miért is érdemes feladniuk a Szabadságot? (Őérte...mi más miatt...)

Mindenesetre nem állunk nagyon távol a valóságtól, ha azt állítjuk, hogy a közéleti/politikai elemzők többségét egyfajta riadalom hatotta át, mintha ezúttal valamiféle vészcsengő szólalt volna meg. E hangvételnek talán a korabeli Magyar Narancs vezércikke adott leginkább hangot, amikor azt írták: „**Most legalább mindenki hallotta, hogy mire megy ki a játék...**”/ MNCs, júl.31./

A hazai kritikák egy másik - nem jelentéktelen tömegű – része *a beszéd külpolitikai/geopolitikai alapvetéseivel* próbált megküzdeni. Nem volt könnyű dolguk. A kormányfő már évek óta mondogatta az egyes keleti - mostanság „emerging countries”-ként becézgetett - országok sikerei iránti csodálatát: Ám ebbéli vonzalmait még egyszer sem kötötte össze ennyire erősen a Nyugat - általa vélt – kudarcával. Ráadásul, a pozitív példák közé belecsöppent az az Oroszország, amellyel kapcsolatban az Atlanti Szövetségnek éppen a

beszéd napjaiban keletkezett olyan élességű konfliktusa, amelyre a hidegháború vége óta, azaz csaknem negyedszázada nem mutatkozott példa. *Ez az a pont, amelynél érdemes összekötnünk a külföldi kritikai hangok áradatát a hazai bírálatokéval.*

Nem kellett nagyon sokat várni arra, hogy megérkezzenek a legelső amerikai figyelmeztetések. Jöttek is, sorban, egymás után. A legrangosabb amerikai média-fórumokról, valamint a washingtoni politika-csinálás holdudvarából. S ahogyan ez várható volt, sorban az európai szövetségesek fővárosaiból is. A legdurvább értelmezések szerint Orbán Viktor az Unió/a NATO-n belül tulajdonképpen Putyin szövetségesévé, egyszerűbb megfogalmazások szerint: ügynökévé vált. S hirtelen mindenkinek feltűnt a január óta tartó alkudozás a leendő paksi bővítés körül, valamint a hazai diplomácia számos egyéb, oroszpartinak gondolt lépéseinek sorozata. A külföldi kritikusoknak nem okozott különösebb szellemi erőfeszítést összekapcsolni a magyar kormány évek óta folytatott, rendszeresen bírált demokrácia-sértő döntéseit ezzel az újkori orosz-barátsággal.

A képlet egyszerűnek tetszett: Putyin a nyugati demokrácia aktuális/elsősorú ellenfele. S ilyen időkben mindenki köteles fegyelmezetten felsorakozni vele szemben. Orbán nem ezt tette, tehát Putyin szövetségese, a nyugati demokrácia ellenfele, legjobb lenne elvenni tőle az uniós pénzeket..., s így tovább...Beindult az az öngerjesztő folyamat, amelynek 2010 óta már legalább kétszer/háromszor a tanúi lehettünk. Mindezzel távolról sem szeretném felmenteni, mentegetni a magyar miniszterelnököt. E hisztérikus hangnem kialakulásában neki személy szerint is nagy felelőssége van/volt. A széleskörű és meglehetősen színes nemzetközi visszhangról igen jó körképet kaphatunk a korabeli netes források segítségével:

http://index.hu/belfold/2014/08/14/magyarország_megint_kelet_fele_tart/

<http://www.origo.hu/nagyvilag/20140729-orban-viktor-tusvanyosi-beszedenek-kulfoldi-visszhangja.html>

<http://www.origo.hu/nagyvilag/20140801-unios-buntetest-ker-orbanra-az-amerikai-lap.html>

<http://www.origo.hu/nagyvilag/20140805-lengyel-lap-vedi-az-orban-viktor-tusnadfurdoi-beszedet.html>

<http://www.origo.hu/nagyvilag/20140809-putyin-a-szovjetuniot-orban-a-nagy-magyarorszagot-akarja.html>

<http://www.atv.hu/video/video-20140808-hirvita-2014-08-08>

<http://nol.hu/kulfold/orban-putyin-es-erdogan-a-hanyatlo-nyugat-ellen-1480167>

http://hvg.hu/itthon/20140730_Tusvanyos_korkerdesek

<http://nol.hu/kulfold/orbant-mentegeti-szovivoje-a-washington-postban-1482367>

http://www.washingtonpost.com/opinions/hungary-is-committed-to-pluralism-and-freedom/2014/08/25/217551a8-2a46-11e4-8b10-7db129976abb_story.html

s két, olyan amerikai vélemény, akik itthon is jól ismertek:

http://www.huffingtonpost.com/andras-simonyi/putin-erdogan-and-orban-b_b_5672236.html

<http://www.the-american-interest.com/articles/2014/08/07/the-mask-is-off/>

http://hvg.hu/vilag/20140830_Charles_Gati_Orban_gazdasagi_okok_miatt_m#utm_source=hirkereso&utm_medium=listing&utm_campaign=hirkereso_2014_8_30

<http://derstandard.at/2000004944619/Orban-Die-demokratische-Maske-ist-gefallen>

Hiszen OV-nak kellett volna ebben az országban leginkább tisztában lennie azzal, hogy a nyár közepén kulmináló ukrán/orosz–konfliktus ekkor már közvetlenül fenyegetett háborúval. S egy ilyen háborúnak a kirobbanásában a Nyugat szemében elsőrendűnek tetszik az orosz fél felelőssége. Tudnia kellett volna, hogy a maláj gép lelövése, valamint a helyi hatóságoknak az ügyben tanúsított hihetetlen cinizmusa olyan erővel korbácsolta fel az oroszokkal szembeni közvélemény nyugati szegmenseit, amely miatt egy időre egyszerűen megengedhetlenné vált Oroszország pozitív említése. Ilyen alkalmatlan pillanatban a legjobb lett volna, ha ki sem ejti a száján Oroszország nevét. Más kérdés (s ezzel most kevésbé tudunk foglalkozni), hogy e felfokozott és bizonytalan nemzetközi légkörben az Orbán-kormány kritikussai meddig mentek el, és érdemes volt-e valamennyi korábbi viszolygásukat, fenntartásukat véglegesnek szánt, olyan sarkos ítéletekké formálni, amellyel többet ártanak Magyarországnak, mint amennyit felelőtlen miniszterelnöke miatt megérdemelne.

Nagyjából ennyit írtunk volna a kedvezőtlen külföldi visszhangokról, ha ezt a krónikát kb. egy hónappal a tusnádfürdői beszéd után írtuk volna. Ám de... Augusztus végén a magyar kormány nemcsak belebonyolódott a Norvég Alap sorsa körüli – alapjaiban általa keletkeztetett - konfliktusaiba, hanem még jelentősen tovább is rohant e járhatatlan zsákutcában. (A Norvég Alap botrányának sokhónapos dramaturgiájáról az előző negyedévi összegzőnkben meglehetősen alaposan beszámoltunk, egyúttal azt is jelezve, hogy nincs ennek még vége....Sőt....) A kormány megkezdte, s a legelső negatív visszajelzések után még fokozta is a civil szférával szembeni nyomás-gyakorlást, majd az egészet átfordította a nyílt erőszak világába. Ezáltal utólag is új értelmezési keretet kaphatott a tusnádi beszédnek egy

olyan eleme, amelyet a nyári hőség heteiben még kevésbé méltattak figyelemre. Hirtelen külföldön és belföldön egyszerre kezdtek el megemlékezni a július végi beszéd élesen civil-ellenes tónusáról. S utólag úgy értelmezték, hogy az ottani tónus korántsem a pillanatnyi kormányfői ingerültség véletlenszerű mellékterméke lehetett, hanem sokkal inkább része egy átgondolt, hosszabb távra kifeszített stratégiának. Amelyben a civil kontrollnak még annyira sem lehet helye, mint amennyire a politikai mező többi (mára már megfegyvelmezett és kellően semlegesített) alapvető intézményeinek sincsen.

Két hónap elmúltán nagyjából – az iméntiekben összefoglaltuk, hogyan és miért éppen ez az Orbán-beszéd válhatott a legutolsó negyedév egyik alapvető politikai eseményévé. Mégis, akadt egy-két további olyan momentum is, amelyet nem hagyhatunk szó nélkül:

Az egyik a beszéd ősforrásaként számon tartott, ú.n. „Teller-tanulmány” kérdése. A médiában egy idő után ugyanis elterjedt az a hír, miszerint a kormányfői beszéd nem volt más, mint egyik bizalmasa/ideológiai főtanácsadója koratavasszal megjelent írásának a szóbeli ismertetése. E sorok írója nem osztja ezt a leegyszerűsítést. Ideillesztjük a márciusban megjelent tanulmány szövegét, valamint a tusnádi beszédet, s ezek alapján bárki könnyedén elvégezheti maga is az azonosságok/különbségek számba vételét.

<http://www.atv.hu/belfold/20140815-a-telleri-modell-es-orban-tusnadfurdoi-beszede/hirkereso>

http://www.nagyvilag-folyoirat.hu/2014-03_beliv_OK.pdf

Mi is megtettük ezt, s ennek alapján azt állítjuk, hogy a Teller-elemzés legfeljebb a liberalizmus elleni kirohanások megalapozásában játszhatott komolyabb szerepet. Igaz, ebben még számottevő, szövegszerű megegyezések is kimutathatóak: De ..hát... ez nem egy doktori disszertáció a Testnevelési Egyetemen, hanem csak politikusbeszéd... Az is kétségtelen, hogy a ”Munkaalapú Társadalom”- elnevezésű zagyvaságnak is megtalálhatóak a márciusi tanulmányban az előzményei. De erről elegendő annyit megjegyezni, hogy e vízióban ott vannak a korábbi Bogár,- Matolcsy,- Kopátsy-töredékek is, s emiatt kár lenne a Teller-írást egyedül kárhóztatni. Az azonban valóban slendrián udvari/beszédírói munkáról tanúskodik, hogy egy kormányfő egy ilyen, nyilvánosan már megjelent tanulmányból még a jópofának gondolt szócikkeket is átvegye...

Összességében annyit mondhatunk erről a **tusványosi beszédről**, hogy mind a mondanivalójával, mind pedig a felfokozott hazai és nyugati visszhangok képtelen nagyságrendű áradatával egyetemben alkalmasnak bizonyult a magyar politikai élet 2014

második felében meghonosodni látszó lényegének illusztrálására. Megjelent benne, vaskosan megjelent az éppen uralkodó nemzetközi tendenciák megértésére való tökéletes kormányzati alkalmatlanság. Megjelent benne az újbóli kétharmados többség nyomán formálódó kormányzati gyakorlat vezérfonala: Hogy t.i a maradék társadalmi/közéleti kontroll-lehetőségeknek is minél korábban szeretnének véget vetni. /Ennek kapcsán egy mondat erejéig talán érdemes arra is utalni, hogy a civilek elleni heves rohammal párhuzamosan, eszébe sem jutott az ellenzéki pártokról említést tenni. Mintha azok nem is léteznének, s a maga szempontjából tán igaza is volt: hiszen a korábbi években mindent megtettek annak érdekében, hogy – ne létezzenek./

Megjelent benne a minden áron való történelemformálási mánia. Az a fajta küldetéstudat, amelyről már négy évvel ezelőtt a Nemzeti Együttműködési Nyilatkozat szövegének szellemisége is árulkodott, csak ott még beérték a belpolitikai újrakezdés lehetőségével. Az új győzelem látszólag kiszélesítette a további kísérletezési lehetőségeket kapó miniszterelnök horizontját. Most már térben és időben is mer még nagyobbakat álmodni. Történelemben és kontinentális méretekben is.

Ez a horizont-tágulás azonban meglehetősen látszólagos. Merthogy a bázisa a korábbi intellektuális szinten ragadt meg. Továbbra is a – reálisan soha nem létezett – magyar különleges küldetéstudat mozgatja. Az a fajta magyar exepcionalizmus, miszerint nekünk a világban valami különleges történelmi küldetés lenne a dolgunk. De legalábbis Orbán Viktornak mindenképpen. S végül, a formáról, amely állandó ugyan, de azért sokkal többről árulkodó forma, mint ahogyan ennek fontosságáról az elemzők tudomást vesznek. Ezek a beszédek (párhuzamosan a februári, év elejei „vigadós” megnyilvánulásokkal is) tulajdonképpen szakrális rítusok. Csak a Felkent Személy szólalhat meg, csak ő jogosult Jövőről, Közösségről, spirituális Lényegről megszólalni. A többiek dolga a hallgatás, illetőleg a nyilvánvalóvá tett Áhítat. Diskurzusról, ellenvéleményről, vitáról szó sem lehet: Nem véletlen, hogy eme jövőbelátások soha nem a parlamentben kerülnek színre. E szakrális alkalmaknak sehogyan sem lehet része a megvitatás, a több szempont, a diskurzus. Ezek a Kinyilatkoztatás pillanatai. Archaikus gesztusok, rítusok. Olyan emlékek lenyomatai, amelyeknek a mintái még a messi, a modernitást megelőző ősi korok világában gyökereznek. S van, aki ott érezné magát a legjobban. Térben is. Időben is.

További kritikák, irodalmak az idej tusványosi Orbán-beszéd témaköréhez:

Tamás Pál: Munkaalapú izgalma. NSz. aug.5.

Mellár Tamás: Posványos: NSz. aug.5.

Ugyanaz a vonal/ Schöpflin véleménye/ NSz. aug. 5.

Sághy Márton: Az ajánlat. MNCs, aug.7.

Lakner Zoltán: Notesz. 168 óra, júl. 31.

Csizmadia Ervin: A magyar elnök és a geopolitika. HVG, aug.2.

Seres László: Kollektivisták rémálom, HVG.. aug.2.

Marosán György: MI a baj a liberalizmussal? NSz. aug5.

A vallomás. MNCs-vezércikk. júl. 31.

Solyosi Frigyes: A tüzzel nem szabad játszani. NSz. aug. 26.

Csepeli György: A hamis lényeglátó. ÉS, aug.1.

Csizmadia Ervin: A mérgefog kihúzása: NSz szept. 6.

(Némi utóélet) Augusztus végén tartották a megszokott "nagyköveti értekezletet", amikor a mindenkor miniszterelnök eligazítást tart a hazánkat képviselő diplomaták számára. Kormányfők sora ezt az alkalmat szokta arra felhasználni, hogy a magyar külpolitika legfontosabb alapelveit, s a későbbiekben követendő főirányt leginkább ezen a fórumon fejtsék ki. (Ez már csak azért is érthető, mert ilyenkor az összes létező, hazánkba akkreditált külföldi médiamunkás is jelen szokott lenni: Azaz, a kézenfekvő nemzetközi visszhang eleve garantált.) E fórumra az idén augusztus 25-én került sor, s a szokásosnál jóval nagyobb figyelem valószínűleg annak volt köszönhető, hogy mindenki kíváncsi volt az egy hónappal korábbi - tusványosi – beszédet követő kedvezőtlen visszhangok hatására. Nos, ez az orbáni produkció egy szemernyi kétséget sem hagyott Magyarországra uniós és NATO-elkötelezettsége felől. S a magyar kormányt a legutóbbi években ért bírálatokat, illetve az azokra adott válaszokat is igyekezett úgy beállítani, mintha mindez csak erősítette volna a nyugati szövetségi rendszerhez történő tartozásunkat. Magyarán, igazi orbáni megoldásként: nem gyakorolt önkritikát, de egyértelművé tette utólag is azt, hogy tusnádfürdői mondandójának egészen másféle funkciói lehettek, mintsem, hogy abból lehessen levezetni a követendő magyar külpolitikai irányokat.

A nagykövetek számára kiosztott instrukciók közül a legelső helyre került Magyarország napi szintű gazdasági érdekképviselője, valamint a külföldi befektetők hazánkba csábításának feladata. E hangsúlyváltásról a korabeli média kellő csodálkozással meg is emlékezett, de ennek részleteitől ezúttal eltekintենek. Ld: *Szemetek a pénzen*. MNcs. aug..28, illetve: „*Biztosan makulátlanok vagyunk*”. NSz. aug 26. Továbbá:

http://hvg.hu/itthon/20140826_Orban_kulpolitika_nagykovet_EU_diplomacia#utm_source=hirkereso&utm_medium=listing&utm_campaign=hirkereso_2014_8_26

http://hvg.hu/itthon/20140825_Orban_kulugy

Nem sokkal később ezt a látványos visszakoazást újabb lépés követte. Szeptember 3-án Obama amerikai elnök Tallinban nagy visszhangot kiváltó beszédet mondott a NATO-tagállamok vezetői előtt. Ez a beszéd minden korábbihoz képest határozottabb kiállás volt az ukrajnai orosz agresszióval szemben, s Orbán Viktor a találkozó után feltűnő lelkesedéssel mutatkozott meg úgy, mint aki ezen álláspont feltétlen támogatója. Nos, ezek után kíváncsian várhatjuk, hogy a nemzetközi pávatánc következő lépését hogyan fogják megkomponálni az időközben megépített Szíjjártó-féle külpolitikai műhelyben... /A további részletekre nézve ld.: Mészáros Tamás: *Tallin után, válaszáton*. 168 óra, szept.11./

Egy hosszabb bekezdésben összegezve az elmúlt negyedév ideillő fejleményeit: a tusnádfürdői beszéd utáni nagy vihar és aggodalom – legalábbis külpolitikai vonatkozásokban – sokáig nem látszott igazolhatónak. A tényleges, napi külpolitikai lépések/döntések a későbbiekben szerencsére nem az ottani beszéd szellemiségét követik, Igen ám... de, akkor, mi végre volt ez az egész műbalhé? Lehet, hogy az ottani mondanivaló belpolitikai következményei lesznek az igazán fontosak? Valószínűleg, igen, s az Orbánhoz lojális környezet- a médiától a közéletig bezárólag – ezzel mentegette sokáig a nyárvégi nemzetközi vihar kellemetlen következményeit. Igen ám, de azzal még ez a lojális kör sem számolt, hogy a kora őszi belpolitikai jellegű konfliktusoknak előbb lehetnek újból olyan erejű következményei, amelyek elemi erővel fogják újból életre hívni a nyárvégi nemzetközi kritikák lényegét. Már utaltunk korábban is a civilek elleni szokatlan erejű hatósági fellépés értelmetlenségeire. Arra azonban még nem, hogy ez lett az a pont, amikor az amerikai politikai élet a lehető legmagasabb szintjén érezték úgy, hogy - nevesítve is meg kell bélyegezni a magyar kormányzati gyakorlatot. Ez a fejlemény láthatóan meglepte az éppen a személyi váltások lebonyolításával elfoglalt külpolitikai vezérkarunkat. Nem is voltak képesek érdemben reagálni, hanem csak reflexből... Mindez az átalakuló, s érzékelhetően tömbösödő/polarizálódó nemzetközi erőterben nem sok jóval bíztat. Még akkor sem, ha

ezekben a hetekben nemcsak Orbán, hanem Kövértől kezdve a többi vezető is felfokozott mértékben próbál minden lehetséges fórumon apellálni a „nemzeti függetlenség” eszméjének kivételes fontosságára. Nem sok jót sejtünk. A legfontosabb dokumentumok ez ügyben:

http://hvg.hu/vilag/20140919_Orbanrol_eleg_csunyakat_mondott_Clinton

http://www.hvg.hu/itthon/20140924_obama_civilek_kulugy_reakcio

http://www.hvg.hu/itthon/20140924_civilek_zaklatasa_nemzetkozi_reakcio

<http://nol.hu/kulfold/obama-nem-veletlenül-nezte-ki-magyarorszagot-1488421>

<http://www.atv.hu/video/video-20140925-amerikai-ugyvivo-a-kormany-megfelemliti-a-civil-szervezeteket>

10. Baloldali helykereső mozgások

„Világos indul,

Sötét kritizálja:

Mint a kutya, amelyik ugatva követ

A kerítés belső oldalán

Egy hegyoldali telek legmagasabb

Pontjától a legalacsonyabbig;

Aztán egyszer csak, vége: túlhaladtad;

És a hangoskodó elmarad

Kifejtetlen vádjaival „

Térey János: kampány Szupernova És. szept. 5.

Május 25-én meglehetősen egyértelmű és megrendítő erejű vereséget szenvedett az ellenzék ahhoz, hogy végre felfedezhessék magukban az újrakezdés szépségeinek páratlan lehetőségeit. Az áprilisi megmérettetéshez képest ezúttal az is világosan kiderülhetett, hogy külön-külön sem nagyobb a támogatottságuk, mint együttesen. Az elemzői ész azt hihetné, hogy ezek után végre azon kezdtek volna el töprengeni: *hová lett az egykori (1994-2006 közötti) két és félmillió baloldali/liberális szavazótábor nagy része, mondhatni: a többsége?* Hát, nem. Nem ez lett a vitakérdés, hanem az, hogy a megmaradt – még mindig milliós nagyságrendű tábor – hogyan és milyen elvek, eljárások szerint lehetne a legpontosabban felosztani. Egymás között... S ahogyan teltek-múltak a hónapok, egyre ingerültebb

hangulatban vették tudomásul, hogy ez a grandiózus politikai feladat még a megmaradt milliós közönséget sem izgatja fel.

Komolyabbra fordítva a szót, az uniós választások után az ellenzéki oldalon **két olyan alapvető politikai tendencia** volt megfigyelhető, amely külön-külön érthető és indokolt gondot jelentett. Ám együtt... Együttesen értelmezve lényegében ugyanazt a feladványt reprodukálta, amelynek a megoldásával az elmúlt évek során látványos sikertelenséget arattak.

Az egyik ilyen tendencia a törvényszerű befelé fordulás, hiszen ilyen méretű vereségek nyomán először is illik rendbe rakni a pártháttérrel. Le kell cserélni a leszerepelt korábbi vezérkarokat, meg kell kísérlni mind a pártstratégia, mind pedig a programok alapvető módosítását. S a megváltozott erőterben újra kell magukat pozicionálniuk stb. Számos olyan jellegű feladatot kell tehát megoldani, amely mind-mind a befelé fordulással, a saját ügyek minél eredményesebb intézésével kapcsolatos. E feladatot a három párt háromféleképpen igyekezett megoldani. A szocialisták a tőlük megszokott/hagyományos módon: tartottak egy kongresszust, ahol az éppen-bűnbak vezetés lemondott, s helyettük találtak olyanokat, akikről legalább annyit el lehetett hinni, hogy nincs közük az elmúlt 4+8 év tévedéseikhez. (A július 19-ei MSZP-kongresszuson az a Tóbiás József lett az elnök, akitől senki nem vár semmiféle csodát, s e csökkent értékű várakozásnak bizonyosan meg is felel majd. Az már kevesebb figyelmet váltott ki, hogy az egész elnökség is vadonatúj emberekből rekrutálódott, pedig e párt esetében néha ez a legfontosabb változás.) Az E-PM esetében annyi történt, hogy Bajnai Gordon három-négy lépésben kivonta magát a – lényegében az ő nevével összekötött - párt vezetéséből. Innét kezdve, vagy Szigetvári Viktor pártja lesz, vagy pedig Karácsony Gergőé. E sorok írásakor ezt még nem lehet egyértelműen látni, mindenesetre a krónikáírók véleménye szerint egy Szigetvári-vezette pártnak roppant szegényes esélyeit jelezhetjük, sok okból. (Csak egyet említve: az illető teljes alkalmatlanságát. A többi gond csak ezután következik.) A DK...? Volt, ami maradt: egyszemélyes párt. GYF magán-produkciója. Ez a legnagyobb vonzereje, s egyben a hátránya is...

A másik tendenciát a tanulási képességnek kellett volna megrajzolnia. Ha lett volna ilyen képesség. Merthogy azt is lehetett tudni, hogy legkésőbb augusztusban el kell dönteniük: képesek-e együttműködni az októberi önkormányzati választásokon. Képesek lesznek-e közös főpolgármester-jelöltet állítani, s a többi fontos településen, valamint

együttesen támogatni az ellenzék közös jelöltjeit? Ha egyáltalán meg tudnak állapodni közös jelöltekben, mert a tavaszi képviselő-jelöltállítási szomorújáték öröksége nem túl sok jóval bíztatott. Ezt a kényszert egyébiránt a napnál is világosabban lehetett látni legkésőbb július 21. után. Ezen a napon ugyanis az Alkotmánybíróság lényegében jóváhagyta a Fidesz által – természetesen a maga képére átformált – önkormányzati törvény megoldásait. (Igaz, nagy viták után, s 8:7-es, tehát a lehető legszorosabb szavazati aránnyal. De – jóváhagyta.) Ezt követően Áder János pillanatokon belül kihirdette az őszi választási dátumot: október 12-e vasárnapjára.

Az őszi újabb megmérettetést megelőzően, s a közben eltelt hónapok eseményeinek tükrében azt állítjuk, hogy az ellenzék három pártjának nem sikerült egyik tendencia feldolgozásával sem megbirkóznia. Lehet, hogy a másodikkal elve nem is volt lehetséges, ha az elsőt nem végzik el sikeresen. Némi nagyvonalúsággal azt állíthatjuk, hogy együtt is, meg külön is körülbelül ott toporognak, ahol voltak még az év elején, az áprilisi választások után, s a május 25-ei erőpróba után is. Magyarán, *emelt fejjel várhatják az idei harmadik – meglehet, minden korábbinál megrendítőbb erejű - vereségüket*. Ez utóbbi mondat talán összegzőként is leírható, ám végső véleményünket mindenképpen alá kell támasztani fontos részletkérdések megtárgyalásával is.

Előző negyedéves elemzésünk utolsó hét oldalán („*Itt minden a miénk*” – 76-83. oldalakon) *hét pontba szedve* foglaltuk össze az ellenzéki pártok legkirívóbb problémáit. Három hónap elmúltán – újraolvasva egykori elemzésünket – némi cinizmussal azt mondjuk: egy pont kivételével akár újból is megírható lenne, legfeljebb néhány dátumot és nevet kellene frissíteni. Sokkal aggasztóbb azonban eme „örömnél” az, hogy miért is írhatóak meg e pontok szinte változatlan érvénnyel. Nézzük egyenként:

- *Nem tisztázták az Összefogás kudarcának tényleges okait*, ezért nem is fognak belőle tanulni. Ezt július legelején írtuk, s most csak megismételni tudjuk, minek után kényszerű tanúi lehettünk az újabb, talán még szármalmasabb jelölési/jelöltállítási cirkuszoknak. Szóval: nem sikerült tanulni a korábbi kudarcból. Akkor sem, most sem. Marad a kérdés továbbra is: miért nem?
- *Jobb híján, értelmiségi bűnbakokat próbálnak találni/kitalálni*, olykor a legrémesebb korábbi korokra emlékeztető, boszorkányüldöző hangnemben. Na, ez az a pont, ahol azt mondhatjuk, hogy alapvető változás történt. Az értelmiség-ellenes vádaskodást felváltotta a tapogatózó, partner-kereső, parlamentereket küldő próbálkozás.

Egyelőre nem tudni, milyen eredménnyel. Mindenesetre nemcsak a hangnem változott meg, hanem az is, hogy az utóbbi két hónapban egyre nagyobb számú elemző, kutató, értelmiségi közszereplő vesz részt a baloldal alapvető gondjait azonosítani törekvő, nyilvános vitákban. (Ennek hozadékaira majd még később kitérünk.)

- Május 25. azt mutatta, hogy sem az összefogás, sem a külön indulás nem hozott érdemi megoldást. *Őszre maradt volna a harmadik lehetőség kipróbálása:* hagyni egymást külön kifejlődni, de a legvégső kérdésekben megtalálni a *tényleges* összefogást. Vagyis, azt kellett volna megérteni, hogy nem annyira a pártok összefogása lenne a sorsdöntő, hanem a lehetséges és még elérhető szavazóbázis megtalálása. Mindebből legfeljebb annyi valósult meg eddig, hogy mind a három párt megtanulta az egymás rovására felmutatható sikeres erődemonstrációk kellékeit. De ettől még nem lett sikeres a potenciális szavazóbázis egybe terelése. Sőt, mintha e demonstrációk éppen ez ellen hatottak volna.

Ennek a pontnak az aktualizálásához nélkülözhetetlen felidézni **egyetlen hónap néhány tényszerű eseményét - nyolc lépésben:** 1. Július 23. után azonnal elkezdik az egyeztető tárgyalásokat, igaz, ezekről mind a három érintett másként nyilatkozik. Minden nap. 2. A főpolgármesteri jelöltség ügyében három héten belül összesen tizenhárom nevet is nyilvánosságra hoznak. (A Népszabadság aug. 7-ei számában elolvasható mind a 13 név, s a mellékelt, ironikus/kommentáló megjegyzések egyike sem tartható túlzásnak...) Egyik esetben sem világos ugyanis az alapvető kritérium megléte: az, hogy a hírbe hozott személy valóban a három párt közös jelöltje lenne-e. 3. Augusztus 4-én végre megszületik a hárompárti megállapodás, amelyet még azon a napon, az érintettek az esti hírekben/híradókban is eltérő hangsúlyokkal kommentálnak. 4. Még a héten - pénteken, augusztus 8-án – három pesti kerület szocialista vezetése is fellázad, és nem fogadja el a budapesti elnökség által megkötött kompromisszumot. (Vagy a fővárosi vezetés nem tisztázta előzetesen velük a lényegét, vagy a kerületi vezetők fűtyülnek az országos/fővárosi vezetőik döntéseire... Tessék eldönteni, melyik a riasztóbb értelmezés?) Naná, hogy a hétvégi médiában ez a lázadás válik vezető hírré. Falus Feri meg csak áll, néz, és önti magára a hideg vizet. 5. Augusztus 12-én az Együtt-PM nagy hanggal felmondja az egy héttel korábbi megállapodást – mondván, hogy a szocialisták nem tartották azt be. 6. A következő napokban minden oldalról lassanként visszavonulót fújnak, s körvonalazódik a káosz: ahány kerület, annyiféle megoldás, lesz külön indulás - egymás ellen, egyeztetett indulás, kölcsönösen támogatott indulás, utolsó pillanatokig

folytatott erőpróba stb. 7. Az áttekinthetőség érdekében ezúttal nem kevertük ide a vidéki/helyi háborúk hasonló tanulságokkal szolgáló esteit: Miskolc, Szekszárd, Kecskemét stb. (A HVG aug. 16-ai írása - *Veszteségelhatárolás. Ellenzéki káosz-* címmel ezt részletesen bemutatta. További érdekes írások még e tíz nap mélyebb megértéséhez: *Közösen, önmaguk ellen.* MNcs. aug. 14. Valamint: *Együtt, működés.* 168 óra, aug.14.) 8. S mire a kedélyek végleg lecsillapodhatnának, aug. 27-én megszólal Gyurcsány Ferenc. Megint. Erről a későbbiekben külön is megemlékezünk.

- *Lesz-e olyan közös, ütős név az ősszel, amely önmagában is alkalmas lehet a fővárosi szavazóbázis egyesítésére?* Nos, a választ augusztus eleje óta tudhatjuk, de... A krónikaírás évei során többször is előfordult, hogy e sorok írói személyes/közvetlen tapasztalataik révén egészen másképpen láthattak bizonyos eseményeket, mint amilyen ugyanezeknek a médiatükre volt. Most is így jártunk. A véletlen úgy hozta, hogy azon a napon, amikor hírül adták Falus Ferenc közös jelöltségét, akkor egyedül mi voltunk önáluk a vendégek. 340 km-re, Budapesttől: Kétvölgy-nevű, őrségi faluban, néhány méterre a szlovén határtól. S az előző három naptól kétszer is hosszasan találkoztunk vele, ezért ha komoly, megfelelő alaposságú és mélységű előkészületei lettek volna az ő jelöltté válásának, akkor bizonyosan észrevettük volna. Ha máskor nem, két nappal előtte, vasárnap, amikor este tízig is együtt voltunk. Nem vettük észre...
- *Mi legyen az ellenzéki pártok viszonya a Jobbikhoz?* Ez a kérdés április után nagyon is indokoltan került elő, s meglehetősen ingerült szócsatákhoz vezetett, főleg az E-PM és a DK között. A nyár végére úgy éreztük, ez a dilemma szinte eltűnt a politikai diskurzusokból. Lehet, hogy az önkormányzati előkészületek miatt, s az is lehet, hogy október után mindez újra előkerül.
- *Lesz-e a baloldalnak átfogó üzenete? Olyan, amely meghaladja az Orbán-kormány hibáinak vég nélküli felsorolását, kampányszerű leleplezését?* Úgy tűnik, hogy ezt a kérdést is prolongálhatjuk, bár azt sem állíthatjuk, hogy semmi sem történt ez ügyben. Éppen e pont kapcsán írtuk negyedéve, hogy előbb-utóbb biztosan nagyszabású viták kezdődnek el a baloldal jövőjéről. Nos, e viták időközben több szinten, több fórumon is csordogálnak. Van, ahol úgyszólván ömlenek. Az elmúlt három hónap során mintegy félszáz olyan írást lehetett eltenni, archiválni, amelyek kizárólagos tárgyköre a baloldali/ellenzéki *Miateendő* újrafogalmazásában áll. Főként a 168 óra (amely e problémára hosszú hetek óta külön fórumot tart fenn), a Népszabadság, valamint az

ÉS jeleskedik abban, hogy a megmaradt ellenzéki értelmiség minél szélesebb körben fejthesse ki meglátásait.

E sokszínű mondanivalóból ezúttal meglegegnénk négy-öt olyan írásnak a rövid – egy-egy mondatos – bemutatásával, amelyről úgy véljük, hogy a későbbiekben, a politikai viszonyok alakulásban/alakításában is szerepe lehet. Lakner Zoltán e nyáron két – igen alapos – esszében is meglehetősen pontosan betájolta azt a helyzetet, amelyben a baloldalnak, s általában az ellenzéknek is egészen messziről, mondhatnánk, hogy a politikai alapozás felől kellene a maga helyzetét meghatározni – mielőtt még bármiféle váltópárti erőknek képzelnék magukat. Ennek során olyan fordulatokat kellene megtenniük az emlékezetpolitika, a társadalompolitika valamint a részvétel-politika terén, amelyeket egyébként az elmúlt két évtized során sem voltak képesek. Csizmadia hasonlóképpen azt ajánlja az ellenzéknek, hogy mindenekelőtt próbálják meg a legalapvetőbb elméleti alapkérdések mentén tisztázni önnön helyzetüket mielőtt még bármiféle programalkotásba kezdenének. Kerekó Péter még a többiekénél is brutálisabb egyértelműséggel emeli ki, hogy amíg kizárólag önmagukkal foglalatostkodnak, addig esélyük sincs a nemrégén még két és fél milliós tábor nagyobbik részének a visszaszerzésére. S egy frissebb keletű elemzésben Földes György - aki amúgy éppen a szocialistáknál hosszú ideig választmányi elnök is volt – felvázolta azt a széles nemzetközi/történelmi/szociológiai keretet is, amelynek mellőzése esetén semmiféle reménye nem lehet a baloldalnak arra, hogy belátható időn belül rendszer-alternatívákat adhasson. Összefoglalás helyett csupán annyit jeleznénk: az értelmiség oldaláról már elkezdődött, s azt mondhatjuk, hogy – hétről hétre színvonalasabb és mindinkább megfontolnivaló gondolatok, javaslatok, meglátások tömegével zajlana a baloldali/ellenzéki térfélnek az újradefiniálása. S hogy ebből a pártok, pártvezetők, politikusok mit hallottak és mit olvastak ki eddig? Krónikánk megírása idején egyelőre annyit látni, hogy szinte semmit sem. Biztosan leköti minden energiájukat az októberi önkormányzati választásokra való készülődés...

Ide tartozhatna még a Gyurcsány által generált augusztus végi vita is, de annak törvényszerűen az lett a sorsa, hogy bele kellett fulladnia a pillanatnyi erőviszony-tisztázó küzdelmek mocsarába. GYF rettenetes erejű kiáltványban szólította fel/meg a többi pártot, hogy mindegy szálíg csatlakozzanak hozzá... A válaszokat napokon belül megkaphatta, és a legfinomabban szólva is azt mondhatjuk, amit az E-PM nevében Szigetvári írt neki: ezúttal talán jobb lett volna csöndben maradni... Az ellenzéki vezérkarok ingerküszöbét még nem

érték el az alapvető kérdésekkel történő szembesülést sürgető elemzések üzenetei. Továbbra is egymásnak tudnak válaszolni, egymásra reagálni.

Ennek a kétségbeejtően rövidlátó hozzáállásnak a tanúsítására még az önkormányzati választásokat közvetlenül megelőző időkben is képesek volt. Együttesen, valamennyien. Történt ugyanis szeptember legutolsó napján, hogy Falus Ferenc (vagy az őt menedzselő csapat-ha egyáltalán volt ilyen...) belátta a várható kudarc méreteit, s önként visszalépett – Bokros Lajos javára. Igen ám, de Falus formálisan három/négy párt közös jelöltje volt, s a kevésbé elkötelezett kívülálló azt hihette, hogy valamennyi érintett pártnak az lenne az érdeke, hogy a megmaradt, egyetlen komolyan vehető jelöltet mindannyian és egyértelműen támogassák. Azaz: Bokros Lajost. Hát, nem ez történt. Szeptember 30-án a négy érintett párt képes volt előállítani azt a bravúrt, hogy legalább ötféleképpen reagáltak az új helyzetre és az „új” jelöltre. Ez nem vicc, mert pl. a szocialisták fővárosi vezetése másféle tartalmú nyilatkozattal állott elő, mint az országos elnökségük. S az Együtt/PM is képes volt kétféleképpen reagálni. (A többiek már nem is érdemes szóba hozni.)

E sorok íróját az a zavarba ejtő „megtiszteltetés” érte, hogy ezen az estén azonnal az érintettek után ülhetett be az ATV stúdiójába Kálmán Olgával elemezni a vadonatúj helyzetet. (Ezt szó szerint tessék érteni, olyannyira, hogy a Bokros Lajos által melegen hagyott székbe kellett beleülnöm.) Jobb, ha ideteszem ennek a 19 percnyi beszélgetésnek a felvételét, mert ennél többet, jobbat és alaposabbat írni amúgy sem tudnánk minderről, azóta sem. <http://www.atv.hu/video/video-20140929-keri-laszlo>

Szóval, ezt a pontot nem zárnánk le, hanem az alaposabb összegzés feladatát későbbi időkre tolnánk el, amikor már az egyes pártok, politikusok, szervezetek, szerzők, gondolatok, javaslatok egymásra reflektált, leülepedő hozadéka is a mainál sokkal világosabban lesz érzékelhető. Talán, jövőre. Vagy még, akkor sem. TGM – később még idézendő - próféciját e mondatokkal fejezte be szeptember végén: „ *A széttöredezett, civakodó, tehetetlen és ihlettelen ellenzék természetes velejárója a fokozatosan alakuló diktatúráknak.*”

Írások az ellenzék helyzetéhez:

Lakner Zoltán: Négy fordulat. NSz. júl.12.

Lakner Zoltán: Konstruktív hibák. ÉS, aug. 29.

Csizmadia Ervin: Ellenzéki önmeghatározás. NSZ. aug. 9.

Krekó Péter: A baloldali köldöknéző játék. 168 óra, szept. 9.

Földes György: A válság, a nemzet és a baloldal. 168 óra, szept. 11.

Tamás Gáspár Miklós: Balsors. NSz. szept. 18

x-x-x

Egy tanulságos mellékvágány:

Gyurcsány: Angyalok és ördögök. NSZ. aug 27. *Válaszok*: Szekeres Imre: Különvélemény. Nsz. szept. 2./ Felcsúti Péter: Mit kezdünk Gyurcsánnyal? Nsz. szept.3./ Szigetvári:Varázstalanítást! Nsz. szept. 6./ Bauer Tamás: Mit kezdjen Gyurcsány velünk? Nsz. szept. 11.

Rövid zárszó és köztes összegzés

A bevezető oldalakon azt ígértük, hogy áttekintésünk végén megpróbálunk körvonalazni néhány olyan tanulságot is, amelynek az érvényességi köre messze túlmutathat az elmúlt három hónap eseményeinek horizontján. Ezt a könnyelmű ígéretet azért sem nehéz teljesíteni, mert az elmúlt-egy-két hónapban természetesen szaporodtak el az olyan típusú elemzések, amelyek kellő komolysággal vették számba az újabb kétharmad következtében megteremtődött, hosszabb távú berendezkedés lehetséges alapvonásait. Már utaltunk arra, hogy 2014 áprilisa után a kormánynak egyáltalán nem hiányzott semmiféle alkotmányos/parlamentáris felhatalmazás ahhoz, hogy ne vágjon bele számos, korábban még kockázatokkal telített döntés meghozatalába. Negyedévnyi idő eltelte nyomán azt hisszük, nem kell túlzottan bátornak lenni ahhoz, hogy e döntések mögé végiggondolt és jól időzített elképzeléseket lássunk. A rendszer megalapozásának négy éve után gőzerővel kezdődött el - és meg - a rendszer mindennapos üzembe helyezési gyakorlata is. A legelső elemzések is abból indulnak ki, hogy a korábban még szórványosnak, netán a véletlenek folyamányának tekintett karakter-jegyeket célszerűbb lenne ezek után *az Új Rendszer tartós pilléreinek* tekinteni. A több tucatnyi írás közül kiválasztottuk azt a féltucatnyit, amelyek –ilyen-olyan szempontokból – azzal emelkednek ki a többiek közül, hogy megpróbálnak a lehető legáltalánosabb szinten áttekintést és értelmezést nyújtani.

Magyar Bálint és munkatársai például meglepő gyorsasággal fésülték át, frissítették tavaszi kötetük mondanivalóját, és a „Magyar Polip 2.” Már sok tekintetben finomította a korábbi összkép elnagyoltnak tűnő vonásait. A mostani elemzés már sokkal nagyobb gondot fordított arra, hogy a „posztkommunista maffiaállamnak” elkeresztelt képződmény mégis mitől ennyire sikeres és elfogadott, ha a kritikusi leginkább csak az elvetendő vonásait voltak képesek felfedni. E finomítás során már alaposabb elemző munka szentelődött ama

hálóknak a kiépülésre, amelyekből a „piacfoglaló államosítás” táplálkozik. S a tavaszi szerzők ezúttal már láthatóan sokkal komolyabban számolnak ennek a rendszernek a tartós fennmaradásával is, mint ahogyan ezt korábban tették. Ezért az is foglalkoztatta őket, hogy miért nem lehet e rendszer gyors megbukását előjelezni – ha már egyszer ennyire nyilvánvalónak kellene lennie a – korábban erősen feltételezett – kriminális jellegének...

<http://www.168ora.hu/itthon/magyar-balint-maffiaallam-orban-rendszer-posztkommunista-magyar-polip-konyv-130978.html>

Csanádi Mária mindezt sokkal pontosabb és sok évvel ezelőtt bejáratott fogalmi keretek között tájolta be, amikor a Fidesz rendszerét a jól ismert egypártrendszer – sémával illeti. E rendszer lényege a Párt>Állam>Gazdaság- relációk egymásba építése, oly módon, hogy minden fontos mozzanat fölött a politikai racionalitás a döntő faktor. Nem is kertel, amikor egyértelműen fogalmazva írja, hogy: „...megszületett az új pártállami rendszer, melynek főbb ismérvei a monopolizált politikai szféra és az állam összefonódása, az erőforrások kivonásának és elosztásának politikai monopolizáltsága, a gazdaság részleges államosítása és a gazdasági magatartás politikai racionalitása. A további változtatások a hatalom elosztásának változó dinamikájához tartoznak, s az újabb eszközök, csak a háló sűrűsödését jelentik. A rendszer azonban nem ördögien és hosszútávon gondolkodó egyén hatalmi terveinek megvalósulása, hanem a kontroll nélküli hatalom rendszerré alakulásának bevált mechanizmusai, automatizmusai hozzák létre.” Csanádi azt is leírja, hogy az ilyen típusú rendszer-teremtés három fázisból szokott összeállni:

- először a politikai rendszer monopolizálása zajlik le (ez nagyjából megtörtént),
- a második fázisban az állami bürokrácia/közigazgatás (ez megkezdődött, de a befejezésére még a mostani négy évre, meg a mostani önkormányzati győzelemre is szükség lesz- tesszük mindezt mi hozzá),
- a harmadik fázisban megy végbe gazdaság működésének monopolizálása, amely nem feltétlenül államosítás útján történik, hanem ennél sokkal bonyodalmasabb folyamat. (versenyársak korlátozása, az erőforrás-elosztások központosítása, a magánvállalkozói szféra függőségeinek intézményesítése stb.- szerintünk éppen ez lenne e most kezdődő újabb ciklus lényege.)

Vannak olyan kormányzati szimpatizáns gondolkodók is, akik mindezt hasonlóképpen látják, csak éppen az ő számukra a kritikusok által felrajzolt negatív előjelek mindegyike pozitívumként értelmezendő.

Lánczi András nem először - s nem is utoljára – magyarázza el a sajtótáji ballib közönségnek, hogy:

- a politika lényege a hatalom,
- ez pedig arra való, hogy a belátásunk szerinti államot teremthessük meg,
- Orbán Viktor pedig erős, nemzeti érdekekkel bíró államot szeretne,
- és meg is fogja valósítani, mert ő sokkal jobban érzi és ismeri a magyar néplelket, mint az ellenfelei.

Nem kell talán külön kiemelni, de ebben a megközelítésben a harmadik Orbán-kormány által megteremtődő rendszer nagyjából egyenlő a végre-valahára megvalósítandó *Igazi Rendszerváltással*. S aki ezt nem érti, annak fogalma nincs arról, hogy mi is az a „politika.”

<http://nol.hu/belfold/orban-tudja-mi-a-neplelek-es-a-politikaban-minden-proba-szerencse-1489941>

Tamás Gáspár Miklós – mint erre már utaltunk – fokozatosan alakuló diktatúraként írja le a mostani állapotokat, kialakulását és a megerősödését is másképpen magyarázza, mint a szerzők többsége. Szerinte a 2008-as nagy világválságra sem itthon, sem pedig nemzetközi szinten nem született olyan baloldali válasz, amely elfogadható lenne a modern választók többsége számára. Viszont az újfajta - neopopulista - jobboldal meglehetősen sikeresen hiteti el mindenfelé az erős államisággal együttjáró megoldások-teremtette hiátusok szükségességét. S ennek törvényszerű velejárója az idegenek/bevándorlók elleni hangulatkeltéstől a bankok elleni uszításig, a szabadságjogok megnyirbálásának „érthető” követelményeitől a globalizáció nyílt elutasításáig számos olyan elem, amellyel itthon a Fidesz is sikeresen operál. Mindehhez itthon még az is hozzájárul, hogy a Fidesz a mindenkori bűnbakok kijelölésében, valamint az aktuális gondokért való felelősség elhárításában „mesteri teljesítményt nyújt.” S mindezzel szemben a baloldal egésze évek óta tehetetlennek bizonyul. Ráadásul következetlen is, mert a verbális kritikai hozzáállását képtelen a cselekedeteiben is érvényesíteni. S ha nem jön valami nagy erejű, nemzetközi

válság, akkor jobb, ha berendezkedünk „az abszolút nulla pontra”, és mindent újrakezdünk. Még az ellenállás megtanulását is. <http://nol.hu/velemenyt/balsors-1487007>

Ungváry Rudolf egészen másféle paraméterek – többnyire történelmi és ideológiai analógiák nyomán – jut hasonló végkövetkeztetésre. Számára az új Orbán-rendszer fasisztoid és diktatórikus jellege mára már nem is kérdés. Vagy ahogyan egy helyen pontosítja önmagát: „demokratikus mimikrirel leplezett önkényuralom.” Aminek úgy tűnik, hogy hosszú lesz a jövője, mert „Nincs igazi ellenfele az Orbán-rendszernek. Nincsenek olyan egyéniségek sem, akik az együttműködést sikerrel lennének képesek kiküzdni.” Pedig, ezt a rendszert majd csak megdönteni lehet. Ennek az lenne az elsőszámú feltétele, hogy a négy alapvető demokratikus erő (a baloldal, a liberálisok, a konzervatívok és a jobboldal) megtanuljon újra együttműködni - legalább a demokrácia helyreállítása érdekében.

Nem mindenki ennyire borúlátó. Az idei szeptember egyik nagy szenzációjaként hatott az a nagy terjedelmű tanulmány, amely „**444**” portálján jelent meg, és „**A NER elkerülhetetlen bukása**”- címet viselte. On-line fórumokon nagyon ritkán szoktak közölni ilyen terjedelmes elemzést, ráadásul a szerző kilétét is homály fedi. (A stílus alapján valószínűsíthető, hogy jobboldali/konzervatív, közgazdász/történelmi végzettséggel rendelkező szerzőről lehet szó.)

Ez az elemzés abból indul ki, hogy az Orbán rendszer a leglényegesebb pontokon semmiben sem tér el az elmúlt száz év valamennyi - végül is bukásra ítélt – hazai rendszerétől. Ez a kísérlet is alapjában véve külföldről finanszírozott, s ők is előbb-utóbb beleütköznek abba a problémába, amelyet egyetlen elődjük sem volt képes megoldani: Hogyan lehet egyidejűleg a saját – éhes - klientúrát fenntartani, s párhuzamosan jobb jövőt, jólétet ígérni a többségnek? Miközben e kalandorkodást folyamatosan a külföldi tőke finanszírozza mindaddig, amíg neki is megéri. De mi lesz, ha már nem éri meg nekik sem? Akkor az lesz, hogy az Orbán-kormány elkezd majd össze-vissza kapkodni minden elképzelhető forrás felé, s ebben az összevisszaságban képtelen lesz megfelelni a legelemibb külpolitikai, külgazdasági orientációk kritériumainak. Ez a „pillanat” nem is oly soká, 2016/2017 fordulóján el is fog érkezni. S akkor majd mindenki számára új játéktér keletkezik, legalább akkora, mint legutóbb, 1989 táján. E meglehetősen egyedi elemzéssel kapcsolatos kritikai észrevételeinket ezúttal nem vezetjük elő, azt azonban érdemes megjegyezni, hogy mostanában ritkán lehattunk tanúi annak, hogy egy elemzés ilyen nagy port verjen fel. Vagyis, elképzelhető, hogy a borúlátási és jövőt veszejtő verseny kellős

közepén talán a sejtettnél szélesebb körű igények lehetnek az olyan elemzések iránt is, amelyek a megszokottnál jóval beláthatóbb időhorizontra húzzák az Orbán-rendszer megbukásának esélyeit. <http://tldr.444.hu/2014/09/18/a-ner-elkerulhetetlen-bukasa/>

Ismertettünk röviden hat olyan álláspontot, amelyek mondandói első olvasatra talán meglehetősen távol esnek egymástól. Mégis, valamennyien abban közösek, hogy a választások után kialakuló folyamatokat igyekeznek egységes, átfogó rendszerkeretek között értelmezni. S ennyiben feltétlenül érdemes komolyan venni valamennyiük következtetéseit. Főként azokat, amelyek meglehetősen jól illeszkedve egészítik ki egymást. Minden látszat ellenére, a nagy-nagy erővel építgetett és hatalmas hangerővel megünnepelt Rendszernek a díszletei mögött számos olyan törékeny feltételt azonosíthatunk, amelyek többsége nem bírja ki a rendszer tartós fenntartásának, újratermelésének terheléseit. Most még. Más lehet majd a helyzet, ha a következő négy évben eme pillérek többsége mégis megkaphatná mindazt a gazdasági/kulturális/külpolitikai támasztékot, amely révén valóban rendszerképző tényezőkké nőhetik ki magukat. A végleges megerősődéssel szemben felhozható racionális ellenérveink pillanatnyilag nagyon kevésbé meggyőzőek. Annyit azonban mindenképpen szeretnénk megjegyezni, hogy az idei év orosz/ukrán háborús konfliktusának előre nem sejtett következményei pl. több ponton is váratlan erővel mutatták meg: mennyire törékenyek ezek a rendszeralapok. Ma még.

Általános/rendszerelemző írások:

Ungváry Rudolf: A diktatúra hosszú jövője. NSz. szept. 17.

TGM: Balsors. NSz. szept. 18.

Csanádi Mária: Egy pártból egypárt? A Fidesz hatalmi hálója. HVG. okt. 4.

Magyar Bálint - int. A hálózat fogságában. 168 óra, okt. 2.

Lánczi András - int. A vezető olyan, amilyen. NSz. okt. 2.

444. A NER elkerülhetetlen bukása. 2014. 09. 18

